

Nr 57.

Af herr **Vahlquist**, om höjning af de från Vadstena krigsmanshuskassa och flottans pensionskassa utgående underhåll och pensioner.

1909 beslöt Riksdagen på framställning af Kungl. Maj:t, att hvarje från Vadstena krigsmanshuskassa nu och framdeles utgående enligt gällande föreskrift bestämdt underhåll (gratial) skulle ökas med 25 kronor årligen under villkor, att sådant tillägg icke må åtnjutas af annan än den, som uppnått 50 års ålder; dock att underhållstagare, som på grund af kroppsskada eller liknande anledning fått sig tillerkänt underhåll från nämnda kassa, må äfven före 50 års ålder, enligt Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande, komma i åtnjutande af ifrågavarande underhållsförhöjning, och anvisade härför behöfliga medel.

Vidare beslöt Riksdagen medgifva, att hvarje pension, som till belopp ej öfverstigande 180 kronor från statsverket genom flottans pensionskassa utgår till marinens eller lotsverkets redan afskedade manskap eller kommer att utgå till marinens hädanefter afskedade manskap, må höjas med 25 kronor årligen, dock att sådant tillägg ej må utgå med högre belopp än att detsamma och pensionen tillhoppa icke öfverstiga 200 kronor; att tillägget icke får åtnjutas af den, som erhåller pensionsbidrag från lotsverkets medel, och ej heller af annan än den, som uppnått 50 års ålder, därest icke beträffande underhållstagare, som på grund af kroppsskada eller liknande anledning fått sig tillerkänt underhåll från nämnda kassa, Kungl. Maj:t medgifver honom att tidigare komma i åtnjutande af ifrågavarande förmån, och anvisade Riksdagen jämväl härför erforderliga medel.

Sedan dess har emellertid under hösten 1910 framställning gjorts från en stor del soldater, att på anförda skäl åtgärder måtte vidtagas för förhöjningen i understödens belopp, och äfven till mig personligen hafva liknande önskemål framställts.

Då jag anser frågan vara synnerligen behjärtansvärd och ett tillmötesgående i någon mån af de framställda önskemålen vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, har jag ansett det vara min plikt att upptaga deras sak, och detta så mycket hellre, som jag, såsom af bifogade betänkande framgår, redan 1908 var af den uppfattningen, att då föreslagna förhöjning af 25 kronor måste anses som ett minimum, och helst önskat förhöjning med ett högre belopp.

Då jag emellertid fortfarande är af den uppfattningen, att rubbning uti den sedan lång tid tillbaka gällande klassindelningen inom Vadstena krigsmanshuskassa och uti föreskrifna villkor för uppflyttning från lägre till högre underhållsklass icke bör äga rum, anser jag, att Riksdagens beslut äfven denna gång bör gå i samma riktning som 1909, och sålunda understödet i hvarje klass höjas med samma belopp liksom villkoren för dess åtnjutande böra blifva desamma som då.

Förhöjningen har jag ansett icke böra sättas till lägre belopp än 50 kronor, hvarigenom denna understödsfråga i allmänhet borde anses nöjaktigt löst.

Den behöfliga utredningen finnes i bifogade betänkande, afgifvet den 12 juni 1908, till hvilket betänkande jag alltså hänvisar. Då detta betänkande icke varit utdeladt i Riksdagen, har jag ansett det kunna hafva sitt intresse för frågan att det bilägges denna motion. Jag bifogar därjämte ett utlåtande, afgifvet af landshöfding C. A. Sjöcrona och hänförande sig till den hösten 1910 af indelta soldater gjorda framställningen till Kungl. Maj:t.

På grund af hvad sålunda anförts och under hänvisning i öfrigt såväl till statsverkspropositionen, punkt 3 under tionde hufvudtiteln, år 1909 och Kungl. Maj:ts proposition nr 151 samma år som ock till vidfogade betänkande af 12 juni 1908 samt det såsom bilaga återgifna utlåtandet, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta,

1. att hvarje från Vadstena krigsmanshuskassa nu och framdeles utgående enligt gällande föreskrift bestämmt underhåll (gratial) skall ökas med 50 kronor årligen, under villkor att sådant tillägg icke må åtnjutas af annan än den, som uppnått 50 års ålder; dock att underhållstagare, som på grund af kroppsskada eller liknande anledning fått sig tillerkändt underhåll från nämnda kassa, må äfven före 50 års ålder, enligt Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande, komma i åtnjutande af ifrågavarande underhållsförhöjning, samt

att till bestridande af kostnaden härför öka anslaget till förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap med 532,000 kronor samt i riksstaten uppföra detta anslag under benämning: »förhöjning i gratialen åt afskedadt manskap»;

2. att hvarje pension, som till belopp ej öfverstigande 180 kronor från statsverket genom flottans pensionskassa utgår till marinens eller lotsverkets redan afskedade manskap eller kommer att utgå till marinens hädanefters afskedade manskap, må höjas med 50 kronor årligen, dock att sådant tillägg ej må utgå med högre belopp än att detsamma och pensionen tillhoppa icke öfverstiga 200 kronor; att tillägget icke får åtnjutas af den, som erhåller pensionsbidrag från lotsverkets medel, och ej heller af annan än den, som uppnått 50 års ålder, därest icke beträffande underhållstagare, som på grund af kroppsskada eller liknande anledning fått sig tillerkänt underhåll från nämnda kassa, Kungl. Maj:t medgifver honom att tidigare komma i åtnjutande af ifrågavarande förmån; samt

att till bestridande af kostnaden härför höja det å ordinarie stat under tionde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag »till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap» med 46,200 kronor.

Stockholm den 25 januari 1912.

Conrad Vahlquist.

Häri instämma:

G. Kronlund.

O. H. Svensson.

Johan Ericsson.

A. P. Gustafsson.

Afskrift.

Bilaga.

Till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet.

Uti särskilda lika lydande ansökningar hafva genom utsedda ombud indelte soldaterna vid Kungl. Upplands, Skaraborgs, Södermanlands, Jönköpings, Dal-, Älfsborgs, Hallands, Bohusläns, Västmanlands, Norrbottens, Vesterbottens, Kalmar, Jämtlands, Norra Skånska och Södra Skånska infanteriregementena framställt såsom önskemål »vid en kommande omreglering af de indeltas pension», att en pension motsvarande 80 procent af fasta lönen, beräknad efter en medellön af 200 kronor årligen för soldat och för korpraler i proportion härefter, måtte beviljas, samt att de distinktionskorpraler och korpraler i regementet, som uppbära vice korprals lön, erhålla pension i likhet med korpraler, äfvensom att dylik pension måtte utgå vid 45 års ålder; hvarjämte af soldaterna vid Älfsborgs regemente synes vara ifrågasatt, att samma pensionsförmåner skulle tillgodokomma äfven korpraler och vice korpraler utan lön.

Sedan kungl. arméförvaltningens civila departement afgifvit underdånigt utlåtande, har herr statsrådet enligt skrivelse den 30 sistlidne december låtit till mig öfverlämna handlingarna med anmodan att taga under öfvervägande, huruvida någon ytterligare förhöjning i de manskap tillkommande pensionsförmåner utöfver de af 1909 års Riksdag medgifna synes böra ifrågakomma.

Vid fullgörande af detta uppdrag tillåter jag mig först erinra, att utredning angående förbättrad pensionering för afskedadt manskap af armén och flottan utöfver den utredning, som afslutades genom det af mig och regementsläkaren Conrad Vahlquist den 12 juni 1908 afgifna, till tryck befordrade betänkande, ju icke för närvarande pågår inom departementet. Den af sökandena härom uttalade förutsättning är således icke riktig. På grund af hvad som anföres i nämnda betänkande, sid. 25 och 26, lärer väl ej heller kunna ifrågasättas att numera genomföra en pensionsreglering i egentlig mening eller så att enhvar pensionstagare skulle kunna utslutande eller åtminstone till hufvudsaklig del nödortfigt försörja sig genom den honom tillkommande pension.

Till stöd för framställningen om den föreslagna högst väsentliga förhöjningen af nu bestämda underhållsförmåner för afskedadt indelt manskap hafva sökandena hufvudsakligen åberopat, att den för jämförelsevis lång tid sedan bestämda lönen numera vore alldeles otillräcklig men att detta oaktadt soldaten vore bunden vid tjänsten, så att en bättre utkomst »i det civila lifvet» varit och vore omöjlig att erhålla. Tilläggsaflöningen, som erhålles vid tjänstgöring under extra möten och skolor, kunde med yttersta sparsamhet knappast räcka för underhåll af familjen under den tid, soldaten vore i tjänstgöring. Under sådana förhållanden vore det icke möjligt att göra besparingar för ålderdomen.

Hvad sökandena sålunda anfört är visserligen i och för sig synnerligen behjärtansvärdt och bör måhända föranleda höjning af den tilläggsaflöning, som för närvarande utgår på grund af ökad tjänstgöring. Men det synes mig icke skäligen böra ifrågakomma att på grund häraf särskildt för det ännu tjänande indelta manskapet införa nya väsentligen förändrade grunder för tilldelande af underhåll efter afskedtagande, så mycket mindre, som enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens år 1909 fattade beslut de

indelta soldaterna ju numera kunna, med bibehållen rätt till underhåll enligt gällande bestämmelser, undfå afsked och befrias från tjänstgöringen redan efter en tjänstgöringstid af endast tjugo år samt därefter ägna sin tid odelad åt enskildt förvärf.

Skulle likväl herr statsrådet finna skäligt förorda bifall i större eller mindre mån till förevarande framställning, i hvad densamma afser det manskap, som fått och fortfarande får underkasta sig väsentligen ökad tjänstgöring, så måste, för att enligt försäkringstekniska grunder beräkna kostnaden för en sådan pensionering, från vederbörande regementen infordras uppgifter angående detta manskap, upptagande för envar hans födelseår och tiden för inträde i krigstjänst.

Emellertid hafva regementsläkaren Vahlquist och jag uti oförmälda betänkande uttalat, att, då vi i vår framställning räknat med en ökning af 25 kronor i utgående gratial eller pension till förutvarande och nuvarande manskap vid armén och flottan, denna ökning dock vore den lägsta, som borde ifrågakomma. Vidhållande denna åsikt anser jag en ytterligare förhöjning, lika för alla, af de detta manskap tillkommande pensionsförmåner, utöfver den af 1909 års Riksdag beviljade, vara mycket önskvärd, så vida en sådan ökning skulle redan nu kunna medgifvas utan att finnas vara statsverket för hårdt betungande.

I fråga härom erinrar jag, att det i betänkandet framställda af Kungl. Maj:t och Riksdagen godkända förslag, se sid. 33 och 39, hvilat på den förutsättning, att invalidhusfondens kapital skulle bibehållas oförminskadt för att tillsammans med besparingar å inkomsterna samt blifvande återstod af Vadstena krigsmanshushus kassa bilda en fond, uppgående, då pensioneringen upphör, till omkring 4,100,000 kronor, för tillgodoseende af de understödsbehof, som uppstå, därest vårt land skulle blifva inveckladt i krig. Skall denna förutsättning upprätthållas, finnas inga särskilda tillgångar att anlita för ytterligare ökning af understödsbeloppen, utan måste kostnaden härför helt bestridas genom nya anslag å riksstaten.

Beträffande denna kostnad meddelas vägledande uppgifter i betänkandet, sid. 31 och 46. Enligt desamma skulle en ökning med exempelvis 25 kronor kräva för arméns manskap ett årligt anslag under 30 år till belopp af 266,000 kronor och för flottans manskap till belopp af 23,082 kronor. Härvid måste dock bemärkas, att samtliga ifrågavarande pensions- eller underhållstagare numera äro i medeltal minst två år äldre än de voro, då de till grund för uppgifterna liggande beräkningar verkställdes. Skuldvärdet för höjning af underhållet och det däraf beroende årliga anslags belopp har således i någon mån minskats. Jag anser mig därför kunna antaga, att om samtliga underhållsbeloppen skulle, med iakttagande i öfrigt af nu gällande bestämmelser, ökas med ytterligare 25 kronor, härför skulle erfordras ett årligt anslag för arméns manskap till belopp af högst 250,000 kronor och för flottans manskap till belopp af högst 21,700 kronor. Större eller mindre årliga anslag krävas naturligtvis i samma mån som ökningen bestämmes till högre eller lägre belopp än 25 kronor.

Stockholm den 16 januari 1911.

C. A. Sjöcrona.

BETÄNKANDE

I FRÅGA OM

FÖRBÄTTRAD PENSIONERING FÖR ALLT HÄREN OCH FLOTTAN
FÖRUT OCH ÄNNU TILLHÖRANDE MANSKAP, SOM ÄR ELLER
FRAMDELES ENLIGT GÄLLANDE BESTÄMMELSER KAN BLIFVA
BERÄTTIGADT TILL UNDERHÅLL FRÅN WADSTENA KRIGS-
MANSHUSKASSA ELLER FLOTTANS PENSIONS KASSA,

AFGIFVET DEN 12 JUNI 1908

AF

DÄRTILL UTSEDDA SAKKUNNIGE.

STOCKHOLM

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B.

1908.

Undertecknade hafva enligt Kungl. Maj:ts särskilda den 8 november och 21 december 1907 meddelade beslut samt därpå grundade förordnanden erhållit uppdrag att inom Kungl. landt- och sjöförvarsdepartementen biträda med utredning och uppgörande af förslag till förbättrad pensionering af allt hären och flottan nu och förut tillhörande manskap, som redan är eller framdeles enligt gällande bestämmelser kan blifva berättigadt till pension från Vadstena krigsmanshuskassa eller flottans pensionskassa.

I anledning häraf hafva till oss öfverlämnats ett af docenten Gustaf Kobb afgifvet utlåtande öfver Vadstena krigsmanshuskassas ställning och samtliga de år 1907 från truppförbanden inkomna uppgifter angående underhålltagare samt i tjänst varande indelt manskap, hvilka legat till grund för detta utlåtande; hvarjämte uppå därom gjorda framställningar blifvit till oss insända dels förteckning öfver de gratialister, som i armeförvaltningens kassa uppbära dem tillförsäkradt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, dels ock förteckningar öfver allt pensioneradt manskap, som tillhört flottan eller kustartilleriet samt öfver allt flottans stationer eller kustartilleriet tillhörande manskap, som vid afskedtagande kan komma i åtnjutande af pension enligt gällande reglemente.

Vidare hafva vi för att tagas i öfvervägande vid fullgörande af nämnda uppdrag fått emottaga uppgifter och utlåtanden, som till kungl. landtförvarsdepartementet inkommit i anledning af väckta förslag om beredande af rätt för ännu i tjänst varande indelt manskap, som erhållit afsked efter 20 tjänsteår, att vid uppnådda 45 lefnadsår tillträda pension från Vadstena krigsmanshuskassa.

Från pensioneradt och i tjänst varande manskap vid särskilda truppförband hafva därjämte till oss inkommit åtskilliga skrivelser, hvori, bland annat, göres gällande behovet af förbättrad pensionering särskildt med anledning af nu rådande stegring af priset å alla lifsförnödenheter.

Det oss sålunda meddelade uppdrag gifver oss anledning att först meddela en kortfattad redogörelse för nu gällande bestämmelser i fråga om underhåll efter erhållet afsked särskildt för härens och särskildt för flottan tillhörande manskap.

Armens
manskap.
Vadstena
krigsmanshus-
kassas under-
hålltagare.

Konung Gustaf II Adolf beslöt år 1622 att uti det redan år 1527 kronan tillerkända Birgittinerklostret i Vadstena inrätta ett invalid- och krigsmanshus. Till dettas upprätthållande anvisades tid efter annan hemmansräntor och åtskilliga andra inkomster, hvarjämte gåfvor tillfölo detsamma. År 1647 intogs där de första gratialisterna, krigare af alla grader. Förvaltningen af denna inrättnings medel och angelägenheter anförtröddes en särskild styrelse men öfverlämnades sedermera åt en afdelning af krigskollegium. Genom kungl. förordningen den 10 januari 1757 bestämdes emellertid, att tre femtedelar af krigsmanshusets dåvarande inkomster skulle årligen genom krigskollegii försorg aflämnas till arméns pensionskassa, som därefter ägde bestrida afskedade officerares och underofficerares jämte vederlikars underhåll. De återstående två femtedelarna af krigsmanshusets årsinkomster skulle däremot fortfarande användas till korpralers och soldaters jämte deras vederlikars underhåll. År 1783 beslöts likväl att krigsmanshuset skulle indragas, samt att dess medel skulle, sedan förutnämnda årliga afdrag ägt rum, bilda en fond, som uteslutande borde användas till pensionering för afskedadt manskap.

Senare bestämdes genom kungl. kungörelsen den 23 januari 1811, att i likviden med arméns pensionskassa icke skulle ingå de afgifter och tillökningar i kassans inkomster, som då fastställdes, eller de så kallade nyare medlen. Fondens medel hafva således varit af tvenne slag, de *äldre* medlen, som tillkommit före, och de *nyare*, som tillkommit efter år 1811. Dessa inkomster hafva tid efter annan mot vederlag indragits till statsverket och reglerats samt slutligen alla ersatts med ett numera å tionde hufvudtiteln uppfördt årligt anslag till belopp af 243,640 kronor, hvaraf enligt förutnämnda föreskrift årligen till arméns pensionskassa öfverföres ett belopp af omkring 106,000 kronor, motsvarande enligt beräkning tre femtedelar af de äldre medlen.

Den 5 december 1815 utfärdades Kungl. Maj:ts förnyade nådiga underhållsreglemente för Vadstena krigsmanshus gratialister, hvari göres veterligt, »att sedan fonden för Vadstena krigsmanshusinrättning, genom en berömvärd förvaltning och Rikets Ständers senast beviljade förökning å vissa denna kassas inkomster, nu vunnit den styrka, att Vi, på ett sätt, som med Vår och Vår käre sons Hans Kungl. Höghet Kronprinsens nådiga omvårdnad för den svenske krigaren öfverensstämmer, blifvit i tillfälle att förhöja det underhåll, som i hvarje klass hittills varit bestådt; så hafve Vi, till befrämjande af en nödig ordning i verkställigheten häraf, velat förordna följande». På sätt dittills varit stadgadt, skulle den pensionsstat, hvarefter gratialisterna åtnjöte underhåll, fortfarande vara indelad i fyra klasser. Dessa fyra klasser bestämdes och beskrefvos på ungefärligen enahanda sätt som enligt nu gällande, här nedan

omförmälda föreskrifter. Uti första klassen skulle hvar och en årligen undfå 36 riksdaler, hvilket belopp dock, på framställning af krigskollegium, kunde i särskilda fall ökas ända till 50 riksdaler. Underhållet uppgick i andra klassen till 24, i tredje till 12 och uti fjärde till 8 riksdaler. Den underhålltagare, som för brott eller liderlighet gjort sig känd, skulle icke få behålla det honom beviljade underhåll, hvarföre uti det prästbevis, som vid underhållets uttagande borde företes, karlens frejd borde noga uppgifvas.

Detta reglemente var med vissa medgifvanden i fråga om uppflyttning i högre klass gällande intill 1881 års utgång; och som enligt förutnämnda förteckningar icke mindre än 1930 underhålltagare, hvilka enligt samma förteckningar lefde år 1906, voro födde under åren 1811—1830, måste åtminstone de flesta ibland dem hafva vid afskedtagande tillerkänts understöd på grund af samma reglemente. Såvidt berörda förteckningar gifva vid handen, åtnjuta de dock allmänt numera underhåll till belopp enligt senare bestämmelser. Dessa bestämmelser meddelades genom kungl. brefvet till arméförvaltningen den 6 maj 1881, kungjordt af förvaltningen den 14 påföljande juni. Häri stadgas:

1:o) att underhålltagare i fjärde klassen af Vadstena krigsmanshuskassa skola, i likhet med hvad redan då fanns stadgadt, om de vid afskedets erhållande tillhört värfvade armén, vid upphunnen sextio års ålder, men då de afskedats från indelta armén, vid uppnådda sextiofem lefnadsår uppflyttas i tredje underhållsklassen;

2:o) att underhålltagare i tredje klassen af förenämnda kassa skola, då de hunnit en ålder af sjuttio två år, uppflyttas i andra underhållsklassen;

3:o) att alla underhålltagare, som uppnå åttio års ålder, skola vid nämnda ålder uppflyttas i första underhållsklassen;

4:o) att korpraler af infanteriet och deras vederlikar af arméns öfriga truppslag, hvilka i berörda egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en tillökning af 24 kronor utöfver det vanliga för afskedade soldater bestämda underhållsbeloppet; och

5:o) att vice korpraler, hvilka undfått afsked efter 1878 års ingång och i sådan egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en förhöjning af 12 kronor utöfver det vanliga soldatunderhållet;

skolande dessa föreskrifter träda i kraft från och med 1882 års början samt underhållsförhöjning i hvarje särskildt fall beräknas från början af halfåret näst efter det, hvarunder den föreskrifna lefnadsåldern upphunnits; hvarjämte arméförvaltningen bemyndigades att jämväl hädanefter hemställa om sådana speciella undantag från den allmänna underhållsklassifikationen, som af särskilda omständigheter kunde föranledes.

I sammanhang härmed bestämdes, med ändring af motsvarande före-

skrifter uti reglementet af den 15 december 1815, att till åtnjutande af underhåll från nämnda kassa singe uppföras:

i *första klassen*, med årligt gratial af 72 kronor, a) den, som i fält mot rikets fiender eller vid annat tillfälle i kronans tjänst förlorat arm eller ben, b) den, som vid något af berörda tillfällen ådragit sig kroppsskada af sådan beskaffenhet, att skadan haft till påföljd vare sig sinnesrubbing eller förlust af syn eller obotlig sjukdom med däraf föranledd oförmåga att i någon mån genom arbete bidra till sin utkomst, skolande arméförvaltningen äga att, när särdeles bevekande omständigheter förekomma, hos Kungl. Maj:t anmäla personer i denna klass till ännu högre underhåll intill 100 kronor årligen;

i *andra klassen*, med årligt gratial af 48 kronor, den, som uti något af oförmälda fall antingen förlorat bruket af en eller flera lemmar eller på annat sätt blifvit så svårt skadad eller ock ådragit sig sådan sjuklighet, att han till följd däraf endast i ringa mån kan med arbete bidra till sin utkomst;

i *tredje klassen*, med årligt gratial af 24 kronor, den, som under tjänstgöring ådragit sig antingen mindre skada, hvilken vid arbete är honom till hinder, eller sådan sjukdomsåkomma, som kan hafva menlig inverkan på hans arbetsförmåga, äfvensom den, hvilken med utmärkt välförhållande deltagit i krig mot rikets fiender eller varit i kronans tjänst fulla trettio år eller därutöfver; och

i *fjärde klassen*, med årligt gratial af 15 kronor, a) den af manskapet vid värfvade armén, med undantag för Värmlands fältjägarrekår, eller den vid optiska telegrafstaten anställde telegrafist, som vid afskedtagande fyllt 40 år och tjänat i minst 20 år, b) den af manskapet vid arméns jägarrekärer, hvilken uppnått 45 lefnads- och 25 tjänsteår, samt c) manskap vid indelta kavalleriet och infanteriet, som enligt grunderna i kungl. brefven den 10 september 1831 och den 30 december 1835, kungjorda genom krigskollegii kungörelser den 18 november 1831 och 27 januari 1836, erhållit afsked med anmälan till underhåll på expektans, så snart den afskedade uppnått en ålder af 50 år och 30 år från hans antagande i tjänst förflutit.

Genom förutnämnda kungl. bref den 6 maj 1881 förklarades tillika, att genom hvad sålunda blifvit föreskrifvet ändring icke skett uti föreskriften dels i kungl. brefvet den 11 september 1837, att manskap af gardesregementena, som vid generalmönstringstillfället uppnått 19 tjänsteår kunna afskedas, med rättighet att vid afgang ur krigstjänsten undfå underhåll, så framt karlen då tjänat i fulla 20 år och uppnått eller så snart han uppnår 40 lefnadsår, dels ock i kungl. kungörelsen den 3 april 1821 därom att, när pensionär genom döden afgår, begravningshjälp med 4 kronor 50 öre må

till den af lidnes anhöriga eller rättsinnehafvare från krigsmanshuskassan utbetalas, hvilka stadganden sålunda fortfarande skulle lända till efterrättelse.

Efter därom gjord framställning har Kungl. Maj:t genom bref den 28 september 1888, kungjordt af arméförvaltningen den 12 påföljande oktober, bemyndigat arméförvaltningen att, uppå anmälan af vederbörande chef, tillägga afskedad volontär, i likhet med arméns öfriga manskap, det underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa, hvar till han, med tillämpning af de för dylikt underhålls åtnjutande gifna bestämmelser, kan finnas berättigad. Tillämpning af denna föreskrift torde numera kunna förekomma endast i de fall, att volontär blifvit skadad under tjänstgöring. Särskildt förslag till nya bestämmelser härom är emellertid framställt uti det af utsedda sakkunnige den 17 december 1907 afgifna betänkande med förslag till författningar om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.

Vidare har enligt arméförvaltningens kungörelse den 4 juli 1893, Kungl. Maj:t den 17 förutgående juni förordnat, att stadgandet i kungl. brefvet den 6 maj 1881 om rätt för manskapet vid arméns jägarekårer till underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa i fjärde klassen vid uppnådda 45 lefnads- och 25 tjänsteår skall fortfarande äga tillämplighet å det indelta manskapet vid Västerbottens och Norrbottens regementen samt Jämtlands fältjägarregemente.

Genom kungl. brefvet den 26 januari 1894, kungjordt af arméförvaltningen den 16 påföljande februari, förordnades, att innehafvare af förmansbeställning vid intendenturkåren må vid afsked, meddeladt efter uppnådda 60 lefnadsår, komma i åtnjutande af underhåll i första klassen af Wadstena krigsmanshuskassa till belopp af 100 kronor årligen jämte korpralstillägg 24 kronor, med rätt dock för honom att, om eljest hinder därför ej möter, i tjänsten kvarstå till fyllda 65 år; att samma pensionsförmåner må tillkomma förmän, som nödgas att vid tidigare lefnadsålder än 60 år ur tjänsten afgå på grund af sådan genom förmanstjänstens utöfning ådragen skada eller obotlig sjukdom, hvilken för annat manskap medför rätt till underhåll i första klassen, men att, där den på sådant sätt ådragna skadan eller sjukligheten är af lindrigare art, än ofvan sagts, underhållet får utgå endast med det vanliga beloppet för första klassen, nämligen 72 kronor jämte korpralstillägg, samt att, när pensionär med döden afgår, begravningshjälp må med samma belopp som för annat manskap till den af lidnes anhöriga eller rättsinnehafvare från Wadstena krigsmanshuskassa utbetalas.

Sedan 1900 års Riksdag bifallit i ämnet gjord framställning, har Kungl. Maj:t genom bref den 22 juni samma år, kungjordt af arméförvaltningen den 7 påföljande september, förordnat, att de för manskap af *indelta* armén, som efter ingången af år 1901 afskedas, utgående gratial från Wadstena

krigsmanshuskassa skola höjas till 36 kronor i tredje klassen och 24 kronor i fjärde klassen. För sådant ändamål beviljades ett belopp af 83,000 kronor årligen, hvilket belopp, enär detsamma skulle helt tillkomma nämnda kassa men icke delas med arméns pensionskassa, uppfördes såsom ett särskildt anslag under tionde hufvudtiteln.

Uppå underdåniga besvär af soldat, hvilken, efter att hafva tjänat öfver 30 år, dock på grund däraf att han då ännu icke uppnått 50 lefnadsår, blifvit vid generalmönstring förklarad böra komma i åtnjutande af underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa endast efter expektans, har Kungl. Maj:t enligt bref den 22 februari 1901, kungjordt den 12 påföljande mars, funnit bemälda soldat berättigad att bekomma underhåll i tredje klassen af nämnda kassa, räknadt från och med månaden näst efter afskedstagan.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgaf 1905 års lagtima Riksdag, att *indelt* manskap, som afskedas efter minst 25 års tjänstetid, sige åtnjuta underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen, hvarjämte Riksdagen för pensionering af dylikt manskap under tionde hufvudtiteln å extra stat för år 1906 anvisade ett förslagsanslag å 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap att tilldelas krigsmanshuskassan». För hvarje af åren 1907 och 1908 har Riksdagen för samma ändamål å extra stat beviljat enahanda anslag; och sedan arméförvaltningen anmält, att det för år 1909 erforderliga underhållsbeloppet icke torde komma att öfverstiga 20,000 kronor, har Kungl. Maj:t uti statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagit Riksdagen att för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, å extra stat för år 1909 anvisa ett förslagsanslag å 40,000 kronor att tilldelas Wadstena krigsmanshuskassa. Genom kungl. bref den 7 juli 1905, kungjordt den 11 påföljande augusti, är ock förordnad, att indelt manskap, som afskedas efter minst 25 års tjänstetid, skall åtnjuta underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen.

I fråga om utbetalande af underhåll till afskedadt manskap gälla kungl. brefvet den 12 juni 1885, kungjordt den 3 påföljande juli, kungl. kungörelsen den 16 december 1904 och kungl. kungörelsen den 6 oktober 1905. Kungl. kungörelsen den 2 december 1905 innehåller föreskrifter angående sättet för afskedande af indelt manskap.

Enligt hvad fjärde hufvudtitelns bilaga till innevarande års statsverksproposition gifver vid handen, är ifrågasatt, att förmännen (vaktmästarne) vid intendenturkåren skulle beredas inträde i arméns pensionskassa, hvarigenom deras pension skulle komma att ökas till 360 kronor, hvilket förslag på anförda skäl synes vara väl förtjänt af beaktande. Tillsvidare kvarstå de

emellertid såsom berättigade att, under angifna förutsättningar, komma i åtnjutande af underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa men intaga, såsom förut är omförmäldt, i detta hänseende en undantagsställning. I öfrigt tillgodokomma de genom kungl. brefvet den 6 maj 1881 bestämda förmåner i första och andra klassen fortfarande alla underhålltagare, i den mån de uppfylla därför stadgade villkor och blifvit uppförda uti eller uppflyttade till envar af dessa klasser. Manskap af indelta armén, som erhållit afsked före 1900 års utgång äfvensom allt värfvadt manskap åtnjuter jämväl fortfarande underhåll i tredje och fjärde klassen till de genom samma kungl. bref bestämda belopp. Men för manskap af indelta armén, som afskedats efter 1901 års ingång gälla de här ofvan nämnda särskilda bestämmelserna. De som erhålla underhåll i enlighet med kungl. brefvet den 7 juli 1905 åtnjuta således årligen 36 kronor, äfven om de för uppförande uti eller öfverflyttning till tredje klassen uti 1881 års bref stadgade villkor icke äro uppfyllda. Men för dessas uppflyttning i andra och första klassen gälla fortfarande bestämmelserna i förutnämnda 1881 års kungl. bref.

På grund af nu omförmälda bestämmelser utgingo under år 1906 enligt förutnämnda förteckningar understöd, korpralstilläggen inberäknade, med följande belopp:

15 kronor till	1,286	underhålltagare
24 » »	4,966	»
27 » »	26	»
36 » »	2,164	»
39 » »	217	»
48 » »	2,595	»
60 » »	438	»
72 » »	1,060	»
84 » »	6	»
96 » »	84	»
100 » »	9	»
112 » »	1	»
120 » »	1	»
124 » »	13	»

Summa 12,826 underhålltagare

bland hvilka, 1,040 skulle nu vara från 80 till 96 år samt 2,138 från och med 72 till och med 80 år gamla. Förändringar kunna emellertid esomoftast inträda genom dödsfall inom de olika underhållsklasserna och uppflyttningar från den ena till den andra klassen. Dessa uppgifter kunna därför uppenbarligen icke göra anspråk att vara ovillkorligt riktiga. Ändamålet med

uppgifternas meddelande är dock vunnet, då därigenom kan inhämtas upplysning, huru det afskedade manskapets understödjande från Wadstena krigsmanshuskassa för närvarande gestaltar sig.

För det indelta manskap, som efter förteckningarnas upprättande redan erhållit eller hädanefter kan erhålla afsked med rätt till underhåll från krigsmanshuskassan, skulle årliga underhållet, korpralstillägg inberäknadt, till en början utgå med följande belopp:

36 kronor till	6,622	underhålltagare
48 » »	285	»
60 » • »	463	»

Summa 7,370 underhålltagare,

hvilken summa är ett maximum, som icke kan uppnås, med mindre samtliga nu i tjänst varande skulle lefva och kvarstå i tjänsten, intill dess villkoren för erhållande af understöd äro uppfyllda. Bland de 34 yngsta af detta manskap äro 32 födda år 1884, en år 1885 och en år 1886. Sammanräknade utgöra summorna af nuvarande och blifvande underhålltagare 20,196. Men det inses lätt, att underhålltagarnes antal aldrig kan blifva så stort.

*Invalidhus-
fonden.*

Omsorgen för afskedadt manskap är dock icke inskränkt allenast till utdelningen från Wadstena krigsmanshuskassa af underhåll åt alla, som uppfylla härför stadgade villkor. Äfven andra anordningar finnas vidtagna för att bispringa åtminstone sådana gamla krigsmän, som i särskildt framträdande grad äro på grund af fattigdom och invaliditet i behof af understöd.

Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning biföllo Rikets ständer vid 1812 års riksdag, att adelsfaneregementets boställen och indelningar, hvilkas indragning till statsverket blifvit vid 1809—1810 års riksmöte beslutad, skulle vid innehafvarnes afgång få användas för inrättande af ett invalidhus, hvartill något af de kungliga lustslotten finge begagnas. Till följd häraf förordnades genom kungl. brefvet den 28 juli 1812, att alla ledigblifvande boställen och indelta räntor vid nämnda regemente skulle anslås till underhåll af en invalidinrättning. Sedan härigenom tillräckliga medel för ändamålet hunnit samlas, erhöi krigskollegium genom kungl. brefvet den 29 maj 1821 befallning att vidtaga nödiga anstalter för invalidinrättningens anordnande vid Ulriksdals lustslott. Inrättningen, som ställdes under en direktion, öppnades den 28 januari 1822 för mottagande af ålderstigna eller blesserade krigsmän af såväl öfver- och underbefäl som manskap. Enligt det för inrättningen den 30 september 1823 utfärdade reglemente skulle såsom invalider mottagas afskedade krigsmän från armén och flottan företrädesvis sådana, som blifvit blesserade eller utmärkt sig genom tapperhet och välförhållande. Sedan emellertid Rikets ständer funnit kostnaderna för invalidin-

rättningen alltför höga i förhållande till antalet därstädes underhållna korporaler och soldater, samt gjort framställning om inrättningens upplösande, gaf Kungl. Maj:t i skrifvelse den 3 december 1847 Riksdagen tillkänna, att förordning utfärdats därom att tillsvidare ingen invalid finge å Ulriksdal intagas; men förbehöll sig Kungl. Maj:t att de till inrättningen anslagna hemmansräntor äfvensom invalidhusfondens samlade kapital fortfarande skulle förblifva till Kungl. Maj:ts disposition, så att de af ifrågavarande räntor och kapital inflytande årliga tillgångar måtte efter behof kunna användas till pensioner och gratifikationer åt sådana afskedade och i behof stadda krigsmän af såväl armén som flottan, för hvilka invalidinrättningen varit afsedd; och ansåg Kungl. Maj:t, pensionerna kunna bestämmas till 200 riksdaler för officer, 133 riksdaler 16 skillingar för underofficer och 80 riksdaler, allt banko, för korporal eller soldat, hvarjämte uppkommande öfverskott borde läggas till den redan befintliga kapitalfonden. Med anledning häraf medgäfvo ständerna enligt skrifvelse den 2 juni 1848, att de till invalidinrättningen anslagna hemmansräntorna och invalidhusfondens samlade kapital fortfarande som dittills förblefve till Kungl. Maj:ts disposition.

Sedan den slutliga upplösningen af invalidinrättningen å Ulriksdal blifvit den 5 juni 1849 beslutad, förordnades genom kungl. brefvet den 18 december samma år dels att direktionens förvaltning skulle med samma års slut upphöra samt denna förvaltning och därmed sammanhang ägande bestyr från och med år 1850 öfvertagas af krigskollegium, dels att, då förnämsta syftmålet vore att befrämja fondens tillväxt, så att vid möjligt utbrott af krig erforderliga tillgångar ej måtte saknas till pensioner och understöd, som då blefve af nöden, fördenskull endast en mindre del af fondens årliga inkomster finge under tiden användas, och att, sedan däriifrån afdragits förvaltningskostnaden samt beviljade pensioner och understöd, hvad därefter öfverblefve skulle jämte samlade kapitalet förräntas.

Sedermera hafva fondens hemmansräntor och arrendemedel blifvit till statsverket indragna, och åtnjuter fonden såsom ersättning härför ett numera å tionde hufvudtiteln uppfördt årligt anslag till belopp af 60,350 kronor.

För understöd åt afskedade personer, som tillhört armén och flottan afsattes å denna fond årligen visst belopp. Vidare har Kungl. Maj:t den 26 juni 1850, i sammanhang med instiftande af svärdstecknet och svärdsmedaljen till belöning åt underbefäl och manskap af armén och flottan för ådagalagda utmärkta förtjänster, bestämt, särskildt för underbefäl och särskildt för manskap ett visst antal svärdspensioner, att, efter erhållet afsked och sedan den lefnads- och tjänsteålder uppnåtts, som till gratials erhållande ur Wadstena krigsmanshuskassa eller flottans pensionskassa berättigade, utgå af de för ändamålet anvisade medel. Svärdsmansgraden gifves endast åt under-

officerare, som tjänat minst 16 år däraf minst 6 år som underofficerare. Svärdsmedaljen åter tilldelas däraf förtjänt manskap vid armén och flottan. För att kunna föreslås till erhållande af denna medalj måste korpral, konstapel, soldat, båtsman eller matros hafva tjänat Kungl. Maj:t och kronan minst 16 år. Svärdsmedaljernas antal är genom kungl. brefvet den 23 september 1892 bestämdt till 284 för svärdsmän, hvaraf 232 för armén och 50 för flottan, samt 550 för svärdsmedaljer, gemensamt för armén och flottan. Pensionsbeloppet utgör 45 kronor för svärdsmän och 15 kronor till innehafvare af svärdsmedalj; och tilldelas pensionerna, som gäldas af invalidhusfonden, i den tur och ordning, hvori enhvar skulle kommit i åtnjutande af sådan pension, därest vid hans afskedstagande pensionsrum då funnits ledigt.

Beträffande i öfrigt utdelningen af understöd från invalidhusfonden har från kungl. landförsvarsdepartementet meddelats följande:

För officerare, underofficerare och vederlikar hafva i allmänhet understödsbeloppen varit: i sergeantsgraden 100 kronor, i fanjunkaregraden 150 kronor, i löjtnantsgraden 200 kronor och i öfriga graderna 300 kronor. Dock hafva under de senare åren understöden ej alltid begränsats till dessa belopp, då tillgången på medel ansetts medgifva undantag och en sökandes behof af hjälp funnits vara särskildt framträdande jämfördt med andra sökandes. Den som uppbär pension enligt bestämmelserna vid senaste löneregleringen, erhåller icke gratifikation, ej heller den, som fått understöd af de till H. M. Konungens disposition afsatta medel från Wadstena krigsmanshuskassa. Intyg om medellöshet skall företes, hvilken fordran noggrannt tillämpas. Den, som blifvit skadad i tjänsten, har företräde till gratifikation, dock alltid under förutsättning att verkligt behof föreligger.

Bland afskedadt manskap kan den, som åtnjuter underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa, undfå årligen

15 kronor, så snart han fyllt eller under löpande kvartalet fyller
65 år med förhöjning till

20 kronor vid fyllda	80 år
25 » » »	85 »
30 » » »	90 »
35 » » »	95 »

Den åter, som blifvit skadad i kronans tjänst, erhåller 15 kronor årligen, oberoende af ålder och tjänstetid; och kan i sådant fall, då särskilda omständigheter därtill föranleda, understödet till och med bestämmas till afsevärdt högre belopp.

Understöd till belopp af 15 kronor årligen kan äfven tilldelas den, som fyllt 70 år, ehuru han icke tjänat så länge, att han kommit i åtnjutande af underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa, dock under förutsättning att

tjänstetiden ej varit allt för kort (minst 10 år) och att afskedtagandet varit mer eller mindre ofrivilligt, såsom föranledt af sjukdom eller annan giltig anledning. Har någon drabbats af svår olycka, såsom blindhet, total lamhet m. m., kunna nu omförmälda villkor modifieras.

Ansökningar om understöd från denna fond prövas fyra gånger årligen. Under år 1907 utgingo, enligt kungl. brefven den 31 december 1906, den 27 mars 1907, den 28 juni 1907 och den 28 september 1907, understöd för afskedadt manskap, som tillhört hären, med

15 kronor till	2,839	understödtagare
20 » »	609	»
25 » »	198	»
30 » »	36	»
35 » »	2	»
40 » »	3	»
50 » »	1	»
100 » »	3	»
125 » »	1	»
250 » »	1	»

tillsammans 3,693 understödtagare

med ett sammanräknadt understödsbelopp af 61,710 kronor, eller i medeltal 16 kronor 71 öre för hvarje understödtagare. Af dessa åtnjuta det öfvervägande flertalet jämväl underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa. Men till oss öfverlämnade förteckningar äro icke så upprättade, att det varit möjligt noggrant angifva, huru invalidhusfondens understödtagare fördela sig å de särskilda grupperna af dem, som åtnjuta underhåll från krigsmanshuskassan.

Stockholms stads borgerskap och magistrat anslogo »till glädjebetygelse öfver Konung Gustaf IV Adolfs tillträde till regeringen den 1 november 1796», borgerskapet 10,000 kronor och magistraten 1,500 kronor till en »hospitalsinrättning för sådana krigsmän af stadens garnison, hvilka väl tjänt, men blifvit förlamade eller orkeslösa, samt andra genom olyckshändelse ofärdiga eller uti elände komna manspersoner, som uti de förut inrättade hospitaler och fattighus icke kunna blifva intagna». Till fondens förökande anskaffades därefter medel dels genom insamling, dels genom donationer af öfverståthållaren m. m. greve Samuel af Ugglas, generalmajoren m. m. greve Albrecht von Lantingshausen, änkefru Karin Kniper, stadsmajoren och brukspatronen A. Kaijser m. fl. Därjämte skänkte Gustaf IV Adolf ett belopp af 5,000 kronor såsom tillgång »att äfven tilldela underhåll för förtjänte krigsmän utom Stockholms garnison».

*Konungens
allmänna
hospitalsfond
(= Konungens
hospital»).*

För stiftelsen förordnade Kungl. Maj:t den 1 november 1797 en direktion, bestående af en ordförande och sex ledamöter, hvarjämte den 6 mars 1798 utfärdades nådigt reglemente, som med sedermera och särskildt genom kungl. brefvet den 11 januari 1842 vidtagna ändringar och tillägg fortfarande är gällande.

Enligt detta reglemente skulle såväl en verklig hospitalsinrättning i därtill för ändamålet tjänlig byggnad anordnas, som äfven pensioner från hospitalsfonden utbetalas. Men genom kungl. bref den 28 maj 1842 förordnades att frågan om ett nytt hospitals inrättande på bekostnad af fonden finge förfalla. I stället har på grund af samma bref samt kungl. brefvet den 14 oktober 1851, från och med år 1842 ur hospitalsfonden årligen utgått 900 kronor, först till den af kommandanten i Stockholm, öfversten m. m. C. L. Dævel uppförda provisoriska försörjningsanstalt för afskedade och utfattiga soldater af garnisonen, sedermera till den, efter nämnda försörjningsanstalts upphörande, anordnade särskilda militärförsörjningsinrättning i hufvudstaden, samt numera, efter det sistberörda inrättning öfverflyttats till Stockholms stads arbetsinrättning, till styrelsen för denna arbetsinrättning, således till fattigvårdsnämnden i Stockholm. De i nämnda arbetsinrättning intagna f. d. krigsmän åtnjuta därstädes framför andra fattighjon vissa förmåner, nämligen rättighet att härbärgeras i särskilda uteslutande för dem afsedda logement, att uppbära en tredjedel af de dem tilldelade pensioner till användande för egen del, samt att oftare undfå permission för erhållande af tillfällig arbetsförtjänst.

Då enligt 1798 års reglemente af hospitalsinrättningens ursprungliga tillgångar största beloppet under benämning *Stadsfonden* anslagits till pensionerande af orkeslösa krigsmän af Stockholms garnison m. fl. och återstoden, eller *Landtfonden*, för underhåll af förtjänste eller förlamade krigsmän utom Stockholms garnison, utan att sammanblandas eller att afkomsten af hvardera fonden användes annorlunda än till sina bestämda ändamål, men däraf blifvit en följd att under årens lopp å räntan på stadsfonden ett öfverskott af mer än 4,000 kronor årligen uppkommit, hvaremot räntan å landtfondens kapital varit så otillräcklig, att direktionen nödgats afslå talrika pensionsansökningar från f. d. soldater ur indelta armén, hvilka genom krigsförtjänster och andra ömmande omständigheter befunnits till understöd berättigade, förordnade Kungl. Maj:t genom nådiga brefvet den 11 januari 1842 att, enär nämnda fonders bokförande hvar för sig och till bestämda afskilda föremål hindrade direktionen att, oaktadt inrättningens fördelaktiga ställning på det hela betraktad, meddela understöd åt det större antal afskedade, blesserade och fattiga soldater af indelta armén, som sig anmält, bägge fonderna finge från nämnda års början till en enda fond sammanföras under namn af

Konungens allmänna hospitalsfond, dock med villkor att af det årliga räntebeloppet, som på sådant sätt kunde varda till pension eller annat understöd disponerad, minst 5,250 kronor skulle vara förbehållna behöfvande soldater eller andra till understöd berättigade personer, tillhörande Stockholms stad och garnison.

Pensionerna (understöden) från fonden utgå i fyra klasser med 24 kronor i första, 36 kronor i andra, 48 kronor i tredje och 60 kronor i fjärde klassen, allt årligen. För att kunna komma i åtnjutande af understöd från fonden erfordras att vara berättigad till underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa enligt bestämmelserna i förutnämnda kungl. bref den 6 maj 1881. Understödtagarna i första, andra och tredje klasserna blifva i sin tur uppflyttade i närmast högre klass, i den mån fondens tillgångar sådant medgifva. Fondens kapital utgjorde vid 1906 års slut 335,208 kronor 48 öre.

Från fonden utgingo under år 1907 understöd med belopp af

24 kronor till	112	understödtagare
36 » »	195	»
48 » »	43	»
60 » »	6	»

således tillsammans 356 understödtagare,

med understöd till sammanlagdt belopp af 12,132 kronor.

Denna fond medverkar således i sin mån till att förbättra afskedadt manskaps lefnadsvillkor, och torde komma att enligt gällande reglemente därmed fortfara, så länge ännu finnes afskedadt manskap, som är berättigadt till understöd. Men som fonden tillkommit uteslutande genom donationer utan något tillskott från statsverket, lära densammas tillgångar icke kunna på annat sätt tagas i anspråk för det ändamål, som nu är i fråga.

Enligt ett af Kungl. Maj:t den 30 oktober 1866 gilladt och fastställt reglemente för den vid marinregementet under benämning »Hans Kungl. Höghet Hertigen af Östergötland Prins Oscar Fredriks pensionsinrättning» bildade anstalt för afskedadt manskaps understödjande skulle samma inrättnings ändamål vara att, i mån af tillgångarna, pensionera alla från kungl. marinregementet afskedade nummerkarlar, hvilka enligt bestämda grunder borde till sådan förmån komma i åtanke. Sedan emellertid de i reglementet stadgade bidrag från regementets rekryter och rekapitulanter upphört till följd af manskapsstyrkans upplösning, blef räntan å det kapital, som tillhörde denna pensionsinrättning, otillräcklig för pensioneringen. Men för att densamma skulle upprätthållas förordnade Kungl. Maj:t enligt bref den 21 mars 1873, att det inrättningen tillhörande kapital jämte därefter tilläfvats inflytande gifvomedel och andra inkomster skulle öfverflyttas till och ingå uti Wadstena krigsmanshuskassas kapital, med skyldighet för nämnda kassa att framgent.

*Prins Oscar
Fredriks pen-
sionsinrätt-
ning.*

på rekvisition af den myndighet, som enligt gällande reglemente besörjde pensioneringen, tillhandahålla därför erforderliga medel. I sammanhang härmed och då reglementet stadgade för rätt till pension en vid afskedet uppnådd tjänstetid af 25 år, men, sedan rekapitulation vid regementet icke längre ägde rum, det syntes med billighet förenligt, att den, som efter längre oföretlig tjänst utan eget förvällande förlorat möjlighet att uppnå den för rättighet till pension bestämda tjänsteåldern, icke härigenom borde gå miste om allt understöd från en inrättning, till hvars fond han, om än i ringa mån, lämnat bidrag, blef, i lämplig öfverensstämmelse med hvad redan genom kungl. brefvet den 4 oktober 1872 blifvit bestämdt rörande manskapets vid marinregementet rätt till underhåll från amiralitetskrigsmanskassan, medgifvet, att det manskap, som utan eget förvällande efter 1872 års ingång med uppnådda 20 tjänsteår erhållit eller framdeles erhöle afsked ur krigstjänsten, skulle äga att, så snart 25 år förflutit från antagandet i tjänst och den afskedade uppnått 50 lefnadsår, tillgodonjuta pension från denna pensionsinrättning, såvidt laga hinder därför i öfrigt icke mötte.

*Understöds-
kassor vid
särskilda
truppförband*

För afskedadt manskaps understödjande finnas dessutom vid de flesta truppförband bildade särskilda pensions- eller understödskassor. Beträffande alla sådana år 1884 befintliga inrättningar, deras ändamål och ekonomiska ställning lämnas redogörelse uti den arbetare-försäkrings-kommitténs betänkande följaktiga år 1888 tryckta bilagan, som betecknas med »III. Statistiska undersökningar, 3 pensionsinrättningar för statens civile betjänte, underbefäl och manskap vid armén och flottan samt kommunernas betjänte». Af denna redogörelse inhämtas, att alla för manskaps understödjande befintliga kassor bildats och upprätthållas genom gåfvor af kungl. personer och af andra hufvudsakligast förutvarande och i tjänst varande officerare, bidrag af rust- och rothållare samt i vissa fall äfven inträdes- eller årliga afgifter af manskapet. Enligt erhållen uppgift från kungl. armé-förvaltningen öfver de under åren 1885—1907 till förvaltningen inkomna framställningar rörande reglementen för enskilda understödskassor vid truppförbanden har år 1901 pröfvats förslag till reglemente för »pensions- och understödskassan för manskapet» vid Smålands husarregemente. Men i öfrigt hafva endast förekommit frågor om ändringar i förutvarande reglementen. Nya inrättningar af ifrågavarande slag torde således icke hafva tillkommit under de senare åren, och det finnes ingen anledning antaga, att de ännu kvarvarande kassorna vunnit någon mera afsevärd tillväxt.

Vi anse oss emellertid böra erinra, att Norra och Södra Skånska infanteriregementenas pensionskassor till icke oväsentlig del tillkommit genom de öfverskott af rotejämningsmedel, hvarmed regementenas rothållare bidragit. Enär dessa rotejämningsmedel i anledning af indelningsverkets upphörande från och med

år 1904 indragits, men bidragen till pensionsinrättningarna voro oundgängligen nödiga för att dessa inrättningar skulle kunna fullgöra sina förbindelser, har 1907 års Riksdag på framställning af Kungl. Maj:t medgifvit, att från invalidhusfonden må utbetalas dels för hvar och ett af åren 1904, 1905, 1906 och 1907 till Norra Skånska infanteriregementets pensionskassa 987 kronor 87 öre och till Södra Skånska infanteriregementets pensionskassa 1,000 kronor 34 öre, dels ock för hvarje följande år, så länge pensionsberättigade finnas, till hvardera kassan det belopp, ej öfverstigande nu nämnda, som efter Kungl. Maj:ts pröfning kan finnas böra utgå.

Då således nu ifrågavarande inrättningars fonder eller kassor äro tillkomna genom donationer och årliga gåfvor utan annat bidrag af statsmedel än de här ofvan omförmälda å invalidhusfonden anvisade tillskott; då icke alla truppförbanden hafva sådan enskild inrättning och flera af dessa inrättningar äro afsedda endast för visst kompani; då manskapet måst till åtskilliga af kassorna erlægga inträdes- eller årsafgifter, hvilket emellertid icke är förhållandet vid flertalet; då pensions- eller understödsbeloppen i de särskilda inrättningarna äro väsentligen olika; och då enhvar fond eller kassa är behöflig för fullgörande af densamma enligt reglemente eller stadgar åliggande förpliktelser, så torde vara uppenbart, att någon reglering eller sammanslagning af dessa fonder eller kassor icke kan från statsmakternas sida ifrågasättas eller påbjudas och att desamma därför icke kunna tagas i anspråk för nu ifrågavarande ändamål, som de likväl hvar i sin mån främja genom de därifrån utgående understöden. Vi hafva på grund häraf icke ansett lämpligt att fördröja utredningen och vårt uppdrags fullgörande genom att infordra och bearbeta nya uppgifter rörande understödsinrättningar af ifrågavarande slag.

För att likväl gifva en föreställning om arten och omfånget af den understödjande verksamhet, som genom dessa inrättningar utöfvas beträffande afskedadt manskap, tillåta vi oss från berörda »statistiska undersökningar» meddela följande uppgifter. År 1884 funnos — förutom 9 pensionskassor för musikpersonal, 12 sådana kassor för musikpersonal jämte änkor och barn och 5 kassor för musikpersonals änkor och barn, samt 1 kassa för underofficers och manskaps änkor och barn och 9 kassor för manskaps änkor och barn — 1 pensionskassa för officerare, underofficerare och manskap, 10 kassor för underofficerare och manskap, 3 kassor för underofficerare och manskap jämte änkor och barn, 37 kassor för manskap och 9 kassor för manskap jämte änkor och barn, således tillsammans 60 kassor, hvarur afskedadt manskap kunde erhålla understöd. Bland dessa kassor voro 14 till beloppen ganska ringa och afsedda endast för visst kompani. Antalet pensionsrum för manskap uppgick till sammanräknade 3,195. I de flesta af

dessa kassor växlade det årliga understödet från 4 kronor till 25 kronor. Från ett fåtal utgingo understöden med afsevärdt högre belopp. Sålunda skulle understöden från »Drottningens hospital» vid Svea lifgarde utgöra för korpraler, gardister och spel icke under 36 och icke öfver 72 kronor. Understöden från »Kronprinsessan Josefinas pensionsinrättning» vid Göta lifgarde skulle utdelas i tre klasser: i första klassen 60, i andra klassen 50 och i tredje klassen 40 kronor årligen. Ur Lifgardets till häst pensionskassa kunde korpraler och manskap erhålla understöd till belopp af minst 60 och högst 75 kronor. De år 1884 utdelade understödens belopp uppgingo sammanräknade till 56,965 kronor 49 öre, med i medeltal 17 kronor 83 öre för hvarje pensionsrum.

I allmänhet utdela de värfvade truppförbandens pensionskassor årliga understöd till högre belopp än de öfriga. Detta förhållande kan ju i viss mån motväga den af Riksdagen medgifna och genom kungl. brefvet den 22 juni 1900 föreskrifna förhöjning af underhållen från Vadstena krigsmanshuskassa i tredje och fjärde klasserna, hvilken förhöjning gäller endast för manskap af indelta armén.

Sammanfattning af den nu lämnade redogörelsen för samtliga understödsanordningar gifver vid handen, att en afskedad soldat, som uppnått 80 års ålder och i framträdande grad är i behof af understöd, kan få, om ej särskilda förhållanden föranleda förhöjning, åtnjuta från Vadstena krigsmanshuskassa 72 kronor och från invalidhusfonden 20 kronor, tillsammans 92 kronor, hvartill kan komma korpralstillägg högst 24 kronor och understöd från enskild kassa i medeltal 17 kronor 83 öre. Vid uppnådd 95 års lefnadsålder kunna tillkomma ytterligare 15 kronor, hvarjämte ett fåtal kunna komma i åtnjutande af understöd från Konungens allmänna hospitalsfond.

Lägsta understödsbeloppet utgör däremot 15 kronor årligen och kan icke förr än sådan underhålltagare uppnått 60 eller 65 lefnadsår höjas, såvida icke understöd erhålles jämväl från vederbörande truppförbands understöds-kassa.

*Flottans
manskap.
Flottans
pensionskassa.*

Flottans afskedade manskap har städse uppburit det dem tillkommande understöd genom amiralitetskrigsmanskassan, numera flottans pensionskassa. Denna kassa grundades först af alla rikets pensionskassor för tjänstemän eller betjänte. Redan år 1642 förbundo sig »öfver- och underofficerare, såväl som gemene båtsmän, bösseskyttare, timmermän, snickare, smeder m. fl., som Sveriges rikets amiralitet och sjöstat tjäne», att till en pensionskassa inbetala en del af sin årliga inkomst. Kassan understöddes af staten, och amiralitetskollegium fastställde den 29 april 1681 för densamma det första

reglementet, hvori äfven finnes stadgadt om vissa nådegåfvor till delägarers änkor och barn. Den 26 oktober 1838 utfärdades för kassan »nytt reglemente», hvars föreskrifter i fråga om indelning i klasser fortfarande gälla beträffande gemenskapen vid båtsmanshållet och marinregementet samt daglönare tillhörande flottans f. d. ordinarie timmermans- och handtverksstater vid öfverflyttning till invalidstat.

Dessa föreskrifter äro af följande lydelse:

1. I första klassen upptagas de, som under verklig utöfning af Kungl. Maj:ts och kronans tjänst blifvit så svårt skadade, att de ej förmå sig själfva försörja.

2. Till andra klassen höra de, som bevisligen erhållit så svåra skador, under utöfningen af Kungl. Maj:ts och kronans tjänst, att de endast i ringa mån kunna till sitt nödortfuga uppehälle bidraga.

3. Uti tredje klassen upptagas de, som under verklig tjänstgöring bevisligen fått sådana mindre skador, att de måst afskedas och tillika af skadorna blifvit oförmögne att nödortfug lifsbärgning med arbete sig förtjäna.

4. Till fjärde klassen höra underofficers-korpraler och sjöartillerister samt matroser och kanonier, som uppnått femtio års ålder och tjänt i trettio år, samt de af öfriga gemenskapen, som uppnått femtiofem års ålder och tjänt i trettio år, beräknadt från tjugo års ålder.

5. I femte klassen intagas de underofficers-korpraler, sjöartillerister samt matroser och kanonier, som uppnått femtio års ålder och tjänt minst tjugofem år, samt de af den öfriga gemenskapen, som innehafva femtiofem lefnadsår och tjugo tjänsteår, på samma sätt beräknade.

6. För att vara berättigade till pension fordras dessutom alltid att under tjänstetiden hafva uppfört sig redligt och väl.

7. I beräkningen af de enligt 5 och 6 mom. erforderliga tjänsteår få äfven ingå de år, som den afskedade i Kungl. Maj:ts och kronans tjänst vid andra kårer och regementen med vitsordad trohet tillryggalagt.

8. Förhyrda underofficerare och sjömän erhålla äfven pension efter de sålunda stadgade grunder.

Sedan härefter Rikets ständer, på därom gjord framställning, beviljat för ändamålet nödiga medel, har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 20 november 1860 fastställt följande förhöjda pensionsstat för förhyrda underofficerare och sjömän samt all gemenskap vid flottan:

förhyrd underofficer af högsta graden i första klassen 240 kronor, i andra klassen 160 kronor och i tredje klassen 100 kronor; förhyrd underofficer af lägre grad, mästrelots, matros, kanonier och distinktionskorpral vid marinregementet, i första klassen 180 kronor, i andra 120 kronor, i tredje 90 kronor, i fjärde 72 kronor och i femte klassen 48 kronor;

marinsoldat och korpral, sekundlots, sjukvaktare, daglönare och lärling vid varfven, jungman, underkanonier, båtsman, lotslärling, skeppsgosse samt förhyrd matros, jungman och skeppsgosse i första klassen 100 kronor, i andra 80 kronor, i tredje 54 kronor, i fjärde 42 kronor och i femte klassen 30 kronor;

daglönare, förflyttad på invalidstat med invalidunderhåll, i första klassen 72 kronor, i andra 50 kronor, i tredje 36 kronor, i fjärde 24 kronor och i femte klassen 18 kronor.

I sammanhang härmed meddelades föreskrift om förhöjning af den årsavgift, som nämnda gemenskap hade att till kassan erlägga. De sålunda stadgade pensioneringsgrunder förklarades genom cirkulär den 17 november 1863 skola fortfarande tillsvidare blifva gällande.

Enligt skrifvelse den 16 maj 1876 har Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts framställning i ämnet och under förutsättning att det belopp, som enligt uppgjort förslag till delning af amiralitetskrigsmanskassans pensionsfond ansetts vara att tillgå för gemenskapens vid flottan och lotsverket pensionering, eller 230,000 kronor till statsverket öfverlämnades, *dels* medgifvit, att denna gemenskaps framtida pensionering enligt stadgade grunder finge utan vidare bidrag från samma gemenskap men med bibehållande af lotsverkets bidrag, 3,500 kronor, från och med 1877 års ingång af statsverket öfvertagas, med skyldighet därjämte för statsverket att bestrida de före nämnda tidpunkt enligt gällande bestämmelser beviljade pensioner till flottans och lotsverkets gemenskap äfvensom ikläda sig amiralitetskrigsmanskassans förbindelser med afseende å utbetalning af den afskedade gemenskapen tillkommande begravningshjälp, *dels ock* för ofvannämnda ändamål anvisat å nionde (numera tionde) hufvudtiteln ett kreditiv å 58,000 kronor, med rättighet för direktionen öfver kassan, som fortfarande skulle äga tillhandahålla pensionerna, att å detta kreditiv lyfta hvad för behovet blefve erforderligt. Hvad sålunda stadgats skulle äga tillämpning å alla, som vore berättigade till understöd från kassan och framdeles erhöles afsked; dock undantoges härifrån a) gemenskapen vid båtsmanshållet och marinregementet samt daglönare tillhörande stationernas gamla timmermans- och handtverksstater, som öfverflyttas till invalidstat; skolande pension till samtliga dessa utgå i enlighet med då gällande stat, b) de då vid militärdepoterna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende voro likställda med månadslönare och sålunda framdeles såsom förut räknades till kassans delägare. Redan afskedad gemenskap skulle bibehållas vid den pensionsrätt, densamma då tillkomme.

De sålunda af Riksdagen godkända pensioneringsgrunderna blefvo den 24 november 1876 af Kungl. Maj:t fastställda; och utfärdades den 31 oktober 1879 i enlighet härmed reglemente för pensionering af flottans och lotsverkets

gemenskap. Af de däri intagna grunderna för pensioneringen antecknas här följande.

Hvar och en af gemenskapen vid flottan och lotsverket, som afskedas ur Kungl. Maj:ts och kronans tjänst med vitsord att hafva sig redligt och väl skickat, tillägges pension af statsverket genom amiralitetskrigsmanskassan, då han blifvit skadad i tjänsten eller tjänat tjugu år eller längre, såsom nedan sägs.

Pensionsberättigad gemenskap delas i fyra klasser; och upptages i

första klassen: den, som af erhållen blessyr i krig mot rikets fiende, annan kroppsskada uppkommen till följd af olyckshändelse under utöfning af kronans tjänst, eller obotlig genom tjänstgöringen ådragen sjukdom eller annan åkomma blifvit oförmögen till vidare verksamhet;

andra klassen: a) den, hvars verksamhetsförmåga väl icke alldeles dock i betydlig mån gått förlorad af sådan händelse, som här ofvan afses, b) den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig utmärkt väl skickat, c) den, som tjänat i fyratio år;

tredje klassen: a) den, hvars verksamhetsförmåga af blessyr, annan kroppsskada, obotlig sjukdom eller annan åkomma, erhållen eller ådragen såsom här ofvan sägs, blifvit inskränkt, dock icke så, att han bör till andra klassen hänföras, b) den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig väl skickat, och c) medlem af sjömanskåren, som tjänat i trettio år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i trettio år och uppnått femtiofem års ålder;

fjärde klassen: medlem af sjömanskåren som tjänat i tjugu år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i tjugu år och uppnått femtiofem års ålder.

Pensionen bestämmes efter helt år för olika medlemmar i hvarje af föreskrifna fyra klasser sålunda:

underofficerskorpral vid sjömanskåren samt hans vederlike bland lotsbetjäningen, förman bland daglönare vid flottans militärdepoter eller varfsstater, sjukvaktare äfvensom uppsyningsmän vid lifräddningsanstalterna, hvilken kommit till skada i tjänsten, i första klassen 360 kronor, i andra 240 kronor, i tredje 180 kronor och i fjärde klassen 120 kronor; -

korpral vid sjömanskåren samt hans vederlike bland lotsbetjäningen, fyrvaktare äfvensom båtstyrare vid lifräddningsanstalterna, hvilken blifvit skadad i tjänsten, i första klassen 240 kronor, i andra 160 kronor, i tredje 120 kronor och i fjärde klassen 80 kronor;

medlem af sjömanskåren, daglönare vid militärdepoterna eller varfsstationerna samt betjäning vid lots- och fyrstater, hvilka icke äro särskildt nämnda, äfvensom roddare vid lifräddningsanstalterna och skeppsgosse, de båda sistnämnda, såvidt, de blifvit skadade i tjänsten, i första klassen 150

kronor, i andra 100 kronor, i tredje 75 kronor och i fjärde klassen 50 kronor.

I sammanhang härmed vilja vi erinra att med stöd af Riksdagens uttalande i skrifvelse den 11 maj 1888 Kungl. Maj:t den 21 påföljande september utfärdat kungörelse angående förbättrad pensionering af personalen vid lotsstyrelsen och vid lotsverket, innehållande, bland annat, att pensionerna för gemenskapen vid lotsverket, sådana de finnas bestämda i nådiga reglementet den 31 oktober 1879, skola genom bidrag från lotsverkets medel höjas till nedan upptagna belopp, nämligen för:

mästerlots äfvensom uppsyningsman vid lifräddningsanstalterna, hvilken kommit till skada i tjänsten, i första klassen tillsammans 720 kronor, i andra tillsammans 600 kronor, i tredje tillsammans 450 kronor och i fjärde klassen tillsammans 350 kronor,

lots och fyrvaktare äfvensom båtstyrare vid lifräddningsanstalterna, hvilken blifvit skadad i tjänsten, i första klassen tillsammans 580 kronor, i andra tillsammans 500 kronor, i tredje tillsammans 350 kronor och i fjärde klassen tillsammans 300 kronor,

lotslärling och fyrbiträde äfvensom roddare vid lifräddningsanstalterna, hvilken blifvit skadad i tjänsten, i första klassen tillsammans 350 kronor, i andra tillsammans 300 kronor, i tredje tillsammans 200 kronor och i fjärde klassen tillsammans 150 kronor;

dock under villkor, att mästerlots, lots eller lotslärling, hvilken uppnått en lefnadsålder af 60 år samt fyrvaktare eller fyrbiträde, hvilken uppnått en lefnadsålder af 65 år, skall i händelse han därmed förenar en tjänsteålder af 40 år, vara skyldig att med de för honom i andra klassen bestämda pensionsförmåner från tjänsten afgå, lotsstyrelsen likväl obetaget att, med den afskedsökandes medgifvande, låta med afskedet anstå, därest och så länge han finnes kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna.

Jämväl beträffande de vid flottans militärdepoter och varfsstater anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfrige daglönare hafva bestämmelserna i reglementet den 31 oktober 1879 blifvit ändrade. Riksdagen har nämligen år 1904 med anledning af Kungl. Maj:ts framställning i ämnet *dels* antagit följande förändrade grunder för denna pensionering.

1. Med afseende å åtnjutande af pension fördelas denna personal i tre klasser.

I första klassen upptages den, som tjänat i fyrtio år;

i andra klassen upptages den, som tjänat i trettio år och därjämte antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter och varf;

i tredje klassen upptages den, som efter tjugofem års tjänst antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, be-

finnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf.

2. Pensionen bestämmes för olika understödstagare i hvarje af ofvannämnda tre klasser sålunda:

för förman och sjukvaktare i första klassen 500 kronor, i andra klassen 400 kronor och i tredje klassen 300 kronor;

för annan daglönare i första klassen 300 kronor, i andra klassen 250 kronor och i tredje klassen 200 kronor.

3. Hvad sålunda stadgats skall äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1904 förklarar sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, äfvensom för de nu vid militärdepoterna och varfven anställde förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer;

dels ock höjt förslagsanslaget till pensioneringen af flottans och lotsverkets gemenskap till 166,500 kronor.

Af enskilde motionärer väcktes hos sistlidet års Riksdag förslag om ytterligare förbättring af pensioneringen för sistnämnde beställningsmän, men detta förslag blef icke af Riksdagen bifallet. Motion om sådan förbättring har äfven innevarande år blifvit väckt men afslagits.

På grund af nu omförmälda bestämmelser jämte gällande föreskrifter om ersättning till värnpliktig, som under tjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga därigenom i större eller mindre mån minskas, utgingo under 1907, enligt oss lämnade förteckningar, understöd af statsmedel genom flottans pensionskassa med följande belopp:

18 kronor till	1	underhålltagare
24 » »	4	»
30 » »	493	»
36 » »	13	»
42 » »	903	»
50 » »	16	»
54 » »	230	»
72 » »	3	»
75 » »	81	»

Transport 1,744 »

		Transport 1,744	underhålltagare
80 kronor till	20	»
100 » »	29	»
120 » »	5	»
150 » »	2	»
160 » »	3	»
180 » »	1	»
200 » »	24	»
240 » »	4	»
250 » »	52	»
300 » »	35	»
360 » »	1	»
400 » »	7	»
500 » »	18	»

tillsammans 1,945 underhålltagare,

hvaraf 1,627 båtsmän, 19 marinsoldater, 225 invalider och daglönare, 26 matrosar, 22 bevaringsmän, 13 eldare och handtverkare, 5 skeppsgossar, 5 artillerister, 2 sjukvaktare och en sjukhusdräng. Af dessa voro 367 födde under åren 1811—1830.

För gemenskap, som efter förteckningarnas upprättande må hafva erhållit eller hädanefter kan erhålla afsked med rätt till underhåll af statsmedel genom flottans pensionskassa, skulle årliga underhållet utgå med följande belopp:

30 kronor till	1	underhålltagare
42 » »	109	»
54 » »	1	»
100 » »	5	»
120 » »	2	»
150 » »	2	»
160 » »	52	»
180 » »	1	»
240 » »	19	»

tillsammans 192 underhålltagare,

hvaraf 111 båtsmän, 43 matrosar, 16 eldare, 14 handtverkare och 8 tillhörande ekonomiafdelningen.

Härtill kunna komma 3 kustartillerister och 10 matrosar, för hvilka möjligen blifvande underhållsbelopp icke kunnat uppgifvas.

Förut är omförmäldt, att invalidhusfondens medel äro afsedda äfven för understöd åt gemenskapen vid flottans kårer. Från denna fond hafva i sådant hänseende under tiden från och med den 1 oktober 1906 till och med den 30 september 1907 utdelats

*Invalidhus-
fonden.*

15 kronor till	647	understötagare
20 » »	13	»
25 » »	2	»
30 » »	2	»
40 » »	1	»
50 » »	2	»

tillsammans 667 understötagare,

med allenast några få undantag, f. d. båtsmän. Understödsbeloppen uppgingo sammanräknade till 10,215 kronor och utgjorde i medeltal 15 kronor 31 öre för hvarje underhålltagare.

Det förutvarande och ännu tjänande manskap af armén och flottan, hvarom nu är fråga, har utan undantag vunnit anställning i statens tjänst genom frivilligt åtagande. Rättsförhållandet mellan dem och staten är således att bedöma uteslutande efter tjänsteaftalet. Med stöd af detta aftal kan emot staten göras gällande anspråk på uppfyllande af de förpliktelser, som staten åtagit sig genom särskilda vid aftalet uppgifna villkor eller genom utfärdade allmänna bestämmelser rörande aflönings-, pensions- och andra förmåner. Till statens förpliktelser i detta hänseende måste ock räknas, beträffande manskap vid indelt trupp samt båtsmän, skyldighet att tillse, det vederbörande rust- och rothållare behörigen utgöra hvad dem enligt gällande föreskrifter åligger. Beträffande pension eller rättare ålderdomsunderstöd är således enhvar, som undfår afsked och därvid uppfyllt de för hvarje fall stadgade villkor eller förutsättningar, berättigad komma i åtnjutande af sådan förmån enligt de allmänna bestämmelser, som gällde vid antagandet i tjänst eller därefter blifvit före afskedtagandet utfärdade. Men härutöfver kunna uppenbarligen inga rättsanspråk mot staten framställas. Samtliga underhålltagare, med undantag för ett fåtal vaktmästare vid intendenturkåren, hafva fått eller kunnat få afsked vid sådan ålder, att förmågan till själf försörjning genom arbete ingalunda må anses hafva varit uttömd. Härtill kommer den beaktansvärda omständigheten, att förutvarande och delvis äfven nuvarande manskap i allmänhet icke varit eller är upptaget af tjänstgöring under längre

*Allmän moti-
vering.*

del af hvarje år, än att de äfven kunnat ägna sig åt enskild verksamhet och därigenom sörja för sitt underhåll vid ålderdom. För det värfvade manskap af armén, som icke åtnjutit sådan frihet från tjänstgöring, motväges saknaden af denna förmån till icke oväsentlig del genom rätten att erhålla afsked med understöd redan vid så tidig ålder som 40 år.

Med afseende å nu antydda förhållanden synes icke skäligen kunna ifrågasättas en pensionsreglering i egentlig mening eller så att enhvar underhålltagare skulle kunna endast genom det honom tillkommande underhåll försörja sig. Kostnaden härför skulle uppgå till sådant belopp, att densammes bestridande utan tvifvel blefve för statsverket alltför betungande. I fråga härom anse vi oss böra meddela att höjning af underhållsbeloppet med allenast 1 krona för enhvar af arméns och flottans nuvarande underhålltagare, 14,771 till antalet, och blifvande underhålltagare, hvilkas antal under förutsättning att samtliga nu i tjänst kvarstående komma att uppfylla villkoren för understöds erhållande, skulle uppgå till 7,562, komme att kräfva ett årligt anslag under minst 30 år till belopp af omkring 12,000 kronor. För höjning med 100 kronor skulle således erfordras under samma tid 1,200,000 kronor årligen.

Men å andra sidan kan visserligen icke förnekas, att med jämförelsevis få undantag underhållsbeloppen äro synnerligen knappt tillmätta i förhållande till nutida lefnadskostnader och att ifrågavarande statens tjänare, åtminstone i allmänhet, icke blott väl behöfva utan äfven äro väl värda att af staten bispringas med ytterligare underhållsbidrag, så att deras näringsbekymmer under ålderns sena dagar må kunna i någon mån lättas, dock under förutsättning att sådant kan ske med anlitan af redan för ändamålet anvisade tillgångar och därutöfver ett måttligt årligt fyllnadsanslag.

Det gäller således nu att undersöka, om och i hvad mån en sådan lösning af den föreliggande frågan kan åstadkommas.

Uppenbarligen böra vi härvid hafva för ögonen att, i den mån underhållsbidrag kan anses vara för enhvar af billighetshänsyn påkalladt, bereda såvidt möjligt lika förmån för arméns och flottans manskap. Men förhållandena äro inom dessa två hufvudgrupper af underhålltagare i högst väsentlig mån olika såväl beträffande nu bestående understöds belopp och villkoren för deras tillgodonjutande som i fråga om åstadkommandet af de för understödjandet nödiga penningmedel. Vi anse oss därför nödsakade att först behandla endast frågan om förbättring i underhållet för arméns nuvarande och blifvande underhålltagare och sättet att bestrida härför nödiga kostnader, samt därefter med ledning af härvid framställda förslag yttra oss angående flottans manskap. I bägge fallen torde framställningen böra omfatta jämväl de få värnpliktige, hvilka till följd af skada under tjänstgöring fått sig till-

erkända underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller flottans pensionskassa i enlighet med de för pensionering från dessa kassor gällande förut omförmälda bestämmelser.

Beträffande således frågan om förbättring i underhållet för arméns förutvarande och nuvarande manskap få vi först i korthet redodöra för innehållet af förutnämnda till oss inkomna och öfverlämnade skrivelser i ämnet.

Sålunda hafva korpraler och vice korpraler af indelta manskapet vid Lifregementets grenadierer, Västgöta regemente, Upplands regemente, Kronobergs regemente, Dalregementet, Hälsinge regemente, Västmanlands regemente, Norrbottens regemente, Kalmar regemente, Jämtlands fältjägarregemente och Norra skånska infanteriregementet uti lika lydande skrivelser åberopat, att deras tjänstgöring blifvit i högst väsentlig mån mera betungande, än då deras aflöning bestämdes, samt på grund däraf hemställt att deras lön måtte höjas till 400 kronor årligen och pensionen efter erhållet afsked bestämmas till 80 procent af lönen.

Korpraler och vice korpraler af andra lifgrenadierregementets indelta manskap anföra, att den förbättring i underhållet, som medgifvits vid 1900 och 1905 årens riksdagar icke kunde anses motsvara den under senare åren förlängda tjänstgöringsskyldigheten, och att, då korpraler af de värnpliktiges klass icke kvarhölls i tjänst längre än till uppnådda 32 lefnadsår, korpraler af det indelta manskapet icke skäligen borde tvingas att för erhållande af understöd underkasta sig en tjugofemårig tjänstgöringstid, på grund hvaraf de hemställa, att tjänstetiden bestämmas till 20 år och underhållsbeloppet höjes med 100 kronor för korpraler och vice korpraler på stat, 75 kronor för korpraler och vice korpraler i regementet, beställningsmän och soldater, som genomgått underbefälsskola, och 50 kronor för öfrige soldater.

Uti särskild skrifvelse erinra 69 soldater vid Dalregementet, att de underhållsmedel, som kunde komma att till dem utgå från Vadstena krigsmanshuskassa, delvis blifvit bestämda för lång tid sedan, då lefnadskostnaderna icke ens närmelsevis voro så höga som nu, samt att de senare delvis medgifna förhöjningarna måste anses alltför obetydliga. Efter uppnådd föreskrifven tjänstetid komme de alla att blifva ganska gamla och orkeslösa, så att åtminstone de fleste af dem blefve hänvisade att lefva på detta underhåll, hvilket icke ens med de lägsta möjliga anspråk kunde räcka till fyllande af livvets nödtorft. De ville därför framställa såsom önskemål förhöjdt understöd för dem, som uppnått fullt antal tjänsteår, till exempelvis 75

*Arméns
manskap.*

procent af nuvarande löneförmåner, eller till omkring 150 kronor, samt af kortadt underhåll för dem, som uppnått exempelvis 20 tjänsteår eller därutöver.

Fyra distinktionskorpraler af indelta manskapet vid första lifgrenadierregementet hafva, under åberopande af underhållsbeloppens otillräcklighet särskildt med hänsyn till penningvärdets minskning, hemställt om förhöjning utöver nuvarande underhåll med 100 kronor för korpraler samt 75 kronor för vice korpraler, äfvensom i sammanhang härmed ifrågasatt, att underhållet, vare sig i sin helhet eller till någon del, kunde få utgå till efterlevande änka och minderåriga barn; och har regementschefen medelst anteckning å skrifvelsen förklarar sig anse denna framställning mycket behjärtansvärd och därför vilja förorda bifall till densamma.

Två korpraler och tre soldater af Jämtlands fältjägareregemente hafva ä eigna och kamraters vägnar anført hufvudsakligen, att underhållsbeloppen från Vadstena krigsmanshuskassa icke numera motsvarade tidens kraf och att tjänstgöringens beskaffenhet lade hinder i vägen för enskildt förvärf; på grund hvaraf de hemställde, att underhållet hädanefter finge utgå med 100 kronor årligen samt för korpraler i förhållande härtill, äfvensom att sådant underhåll finge utgå äfven till dem, som till följd af sjukdom måste lämna tjänsten utan att hafva uppnått 25 tjänsteår.

Bland det i tjänst varande indelta manskapet hafva slutligen 33 korpraler, vice korpraler och soldater vid Värmlands regemente, under åberopande af enahanda skäl, som uti öfriga skrivelser anförts, hemställt, att underhållsbeloppet måtte i alla klasser höjas med 25 kronor, att tjänstetiden för att erhålla understöd måtte bestämmas till 20 år samt att korpraler i regementet och menige beställningsmän måtte i fråga om underhållsförmåner likställas med korpraler på stat.

Under åberopande att de understöd, som erhöles från Vadstena krigsmanshuskassa, voré alltför ringa för att kunna i nämnvärd mån afhjälpa de anspråkslösaste lefnadsbehof, hafva vidare 17 gratialister, som tillhört Jönköpings regemente, anhållit, att äfven deras bekymmersamma ställning måtte behjärtas; hvarjämte å 520 gratialisters inom Östergötlands län vägnar föreslagits, att det understöd, som hvarje gratialist erhöles från krigsmanshuskassan måtte ökas till 100 kronor; och hafva ej namngifne »f. d. soldater» anhållit att komma i åtnjutande af samma understöd, som hädanefter kunde blifva beviljadt för afskedad soldat.

Nu anförda framställningar gifva vid handen, att icke blott ännu tjänande manskap utan äfven de, som redan undfått afsked med underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, allmänt nära bekymmer till följd af underhållsbeloppens ringhet i förhållande till nutida lefnadskostnader; och som enligt vår

föret uttalade uppfattning just detta förhållande utgör skälet för förslag om förbättring af underhållet, kunna vi icke finna annat, än att, om sådan förbättring skall äga rum, densamma bör tillgodokomma icke allenast det ännu tjänande utan äfven det redan afskedade manskapet, desto hellre som det ännu tjänande manskapet under tiden, intill dess detsamma kan uppflyttas i andra underhållsklassen, kommer att åtnjuta väsentligen högre underhåll än alla de, som erhållit afsked före år 1901, åtnjutit eller ännu åtnjuta. Utredningen synes alltså hafva ådagalagt, att det förslag vi hafva att framställa bör, såsom ock enligt uppdraget varit förutsatt, omfatta såväl redan afskedadt som ännu tjänande manskap.

Däremot skulle ju kunna ifrågasättas, att underhållsbidrag skulle tillgodokomma allenast sådana underhålltagare, som styrktes vara i verkligt behof därpå eller åtminstone att sådana, hvilka kunde sägas hafva en god ekonomisk ställning, borde undantagas från bidrags tillgodonjutande. Efter sorgfälligt öfvervägande hafva vi dock funnit oss icke böra föreslå bestämmelser i sådan riktning. De underhålltagare, hvilka af antydd anledning kunde komma att uteslutas från bidrags åtnjutande, skulle utan tvifvel utgöra ett jämförelsevis ringa fåtal; och som bidraget under alla förhållanden måste, såsom föret är antydt, inskränkas till ett ganska blygsamt belopp, skulle således den besparing för statsverket, som uppkomme genom uteslutandet, säkerligen icke närmelsevis uppväga allt det besvär för underhålltagarne och myndigheter jämte kostnader, som skulle uppstå, om för hvarje underhålltagare måste år efter år företes och prövas handlingar, som ådagalade hans behof af bidraget. Att vid sådan pröfning i hvarje fall träffa det rätta blefve förenadt med stor svårighet om icke omöjligt. Och hos alla uteslutna skulle väckas missnöje, som väl må anses lätt förklarligt, då de veta med sig, att de tjänat staten lika länge och lika väl som de icke uteslutne.

Om således underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa och därmed möjligen förenadt tillägg bör anses likställdt med vanlig tjänstepension i så måtto, att underhåll med tillägg utgår oberoende af underhålltagarens ekonomiska ställning och försörjningsförmåga, så finnes emellertid genom fortsatt anlåtande af invalidhusfonden och Konungens hospitalsfond utvägar att lämna de fattigaste och mest hjälplösa bland afskedadt manskap ytterligare bidrag. Härigenom kan, såvidt möjligt är, åstadkommas en utjämning, som må tillfredställa billighetens fordringar.

Likasom vi ansett, att beträffande understödens belopp någon pensionsreglering i egentlig mening icke kan ifrågakomma, likaså hålla vi före, att rubbning uti den sedan lång tid tillbaka gällande klassindelningen inom Wadstena krigsmanshuskassa och uti de föreskrifna villkoren för uppflyttning från lägre till högre klass icke bör äga rum. Klassindelningen och det därigenom

stadgade förhållandet mellan understödsbeloppen i de särskilda klasserna måste ju anses grundade på en under lång tid vunnen och pröfvad erfarenhet rörande lämpligaste afvägandet af understödet vid olika grad af invaliditet och olika ålder. Dessutom skulle ändring af klassindelningen och de nämnda villkoren förorsaka, att den af sakkunnig enligt försäkringstekniska grunder verkställda förut omförmälda beräkning af understödsskyldighetens hela skuldvärde måste göras om.

Den åsigt, vi sålunda uttalat, kan måhända synas följdriktigt böra tillämpas så, att det underhållstillägg, som nu kan ifrågakomma, borde bestämmas till viss procent af hvarje från Wadstena krigsmanshuskassa utgående underhållsbelopp, procenttalet lika för alla. Ett sådant tillvägagående skulle emellertid leda därhän, att, om procenttalet exempelvis bestämdes till 50, tillägget för enhvar af de 1,286 underhålltagare, hvilkas underhåll uppgår till 15 kronor årligen, skulle utgöra endast 7 kronor 50 öre samt för enhvar af de 4,966 underhålltagare, hvilkas underhåll uppgår till 24 kronor, endast 12 kronor. De 1,134 underhålltagare, hvilkas underhåll uppgår till 72 kronor eller därutöfver, skulle åter undfå tillägg till belopp växlande från 36 kronor till 62 kronor. Men flertalet af dessa sistnämnda underhålltagare undfå jämväl understöd från invalidhusfonden med belopp från och med 15 kronor till och med 35 kronor. Ett afsevärdt antal bland dem torde äfven åtnjuta understöd från Konungens hospitalsfond, hvars tillgångar uppenbarligen icke i allmänhet medgifva utdelning åt underhålltagare i de lägre underhållsklasserna. De, som enligt förteckningarna nu åtnjuta underhåll till belopp af 48 kronor eller därunder, utgöra 11,254, hvartill komma 6,907 ännu tjänande, hvilkas årliga underhåll vid afskedtagande skulle bestämmas till 36 kronor eller 48 kronor. Ett för enhvar underhålltagare lika tillägg till belopp ungefärligen motsvarande hälften af underhållsbeloppet i andra klassen, som utgör 48 kronor, skulle för 2,880 nuvarande och blifvande underhålltagare, som åtnjuta underhåll till detta belopp, tillskynda dem samma fördel, som om underhållet för alla höjdes med 50 procent. Men för 15,281 nuvarande och blifvande underhålltagare skulle tilläggets bestämmande till det antydda lika beloppet vara i väsentlig mån fördelaktigare. Endast 2,035 underhålltagare skulle hafva fördel af tilläggets bestämmande till 50 procent af underhållsbelopp. Skulle tillägget utgå med viss procent, blefve ju, om procenttalet bestämdes högre än 50, skillnaden mellan det belopp, som tillföle fåtalet och det som tillgodokomme flertalet, uppenbarligen ännu större, i samma mån som procenttalet höjdes.

Med hänsyn till nu antydda förhållanden anse vi, att det underhållstillägg, som kan ifrågakomma, bör bestämmas lika för enhvar underhålltagare. Skall någon afsevärd hjälp därigenom beredas, bör detta tilläggsbelopp icke gärna kunna bestämmas lägre än enligt det af korpraler, vice korpraler och

soldater vid Värmlands regemente afgifna förslag eller till 25 kronor för hvarje underhålltagare.

Men som kostnaden skulle i ganska afsevärd mån ökas, om tillägget finge tillgodonjutas redan vid uppnådd 45 års eller lägre ålder, och själf försörjningsförmågan kan anses i allmänhet då ännu ett antal år vara oförminskad, anse vi, att tillägget icke bör tillgodonjutas af andra än dem, som uppnått 50 års ålder.

Utgående från den förutsättning, att denna åldersgräns blifver bestämd, skola vi nu söka utreda frågan om kostnaden och sättet för beredande af tillägg till kostnadens bestridande.

Enligt beräkningar, stödda på försäkringstekniska grunder och verkställda med biträde af docenten Gustaf Kobb, utgör skuldvärdet för höjning med 1 krona af alla år 1906 utgående underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa i rundt tal 129,900 kronor samt skuldvärdet för lika höjning af underhållet till alla därefter afskedtagande i rundt tal 65,700 kronor eller tillsammans 195,600 kronor. Denna summa utgör det närvarande värdet af ett årligt anslag, som utgår under 30 år, till belopp af 10,640 kronor. Det årliga anslag, som under samma tid skulle erfordras för höjning med

10 kronor utgör således	106,400 kronor
20 » » »	212,800 »
25 » » »	266,000 »
30 » » »	319,200 »
50 » » »	532,000 »
100 » » »	1,064,000 »

Som emellertid icke kan antagas, att alla vid 1907 års ingång tjänande komma att kvarstå, till dess de blifva berättigade till underhåll, böra ofvan nämnda belopp anses vara de högsta, som kunna för ändamålet ifrågakomma. Därföre bör ock, om det för förhöjning med 25 kronor erforderliga årliga anslag beräknas till 266,000 kronor, denna beräkning kunna anses fullt bebyggande.

Enligt den af docenten Kobb verkställda beräkning, som omförmäles uti det den 17 december afgifna betänkande i fråga om ersättning i anledning af kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring m. m., utgjorde kapitalvärdet (skuldvärdet) af alla från Wadstena krigsmanshuskassa redan utgående underhåll med möjligen ifrågakommande förhöjningar genom uppflyttning i högre klass 5,491,098 kronor. Denna beräkning grundades endast å de från truppförbanden infordrade genom Kungl. landtförvarsdepartementet till docenten Kobb öfverlämnade förteckningar, hvadan de underhålltagare, som enligt oss meddelad förteckning uppbära sina underhållsbelopp omedelbart hos

Kungl. arméförvaltningen, icke blefvo medtagna i beräkningen. Kapitalvärdet af dessas underhåll på enahanda sätt beräknadt utgör i rundt tal 63,000 kronor. Hela kapitalvärdet af redan utgående underhåll bör således beräknas till 5,554,098 kronor; och om härtill lägges kapitalvärdet af hädanefters ifrågakommande underhåll, 3,156,746 kronor, utgör således hela det beräknade värdet 8,710,844 kronor. Denna summa utgör det närvarande värdet af ett årligt anslag under 30 år till belopp af 473,672 kronor, som dock på grund af hvad ofvan anförts kan anses såsom ett maximum och därför upptages i rundt tal till 473,600 kronor. Nuvarande och kommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, ökad med 25 kronor för hvarje underhålltagare, skulle således kräfva ett årligt anslag under 30 år till belopp af 473,600 + 266,000 = 739,600 kronor.

Frågan om kostnaden för den ökade underhållsutdelningen är härmed utredd. Beträffande sättet för denna kostnads bestridande få vi först erinra, att enligt hvad förut är anfördt, för detta ändamål kunna anlitas Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden jämte de till dessa fonder utgående på ordinarie stat uppförda anslag. Invalidhusfondens hufvudsakliga syftemål är emellertid, såsom förut blifvit upplyst, att vid möjligt utbrott af krig erforderliga tillgångar ej må saknas till pensioner och understöd, som då blifva af nöden: Hvad åter angår Vadstena krigsmanshuskassa gifva bestämmelserna angående villkoren för utdelning därifrån åt afskedadt manskap vid handen, att kassans hufvudändamål i berörda hänseende numera bör anses vara att utdela underhåll åt det stammanskap, som under fredstid efter långvarig tjänstgöring eller på grund af ådragen kroppsskada afskedats, men att kassan likväl äfven är afsedd för underhåll åt dem, som »i fält mot rikets fiender» blifvit skadade, så att de icke vidare kunna bibehållas i tjänst.

Vidare tillåta vi oss i minnet återkalla, att det vid förut omförmälda den 17 december 1907 afgifna betänkande fogade förslag till lag om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under värnpliktiges och stammanskapets militärtjänstgöring, är affattadt så, att detsamma bör vinna tillämpning å skada ådragen icke blott under fredsöfningar utan äfven under krig mot rikets fiender. Uti samma betänkande hemställes, att de enligt lagförslaget ifrågakommande ersättningar må utgå från bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond samt att nämnda fond måtte beredas ett för ändamålet behöfligt årligt tillskott, hvars belopp under nuvarande förhållanden ansetts kunna begränsas till 30,000 kronor. Det säger sig emellertid själfvt, att, hvad ock i betänkandet finnes antydt, sistnämnda fonds årliga inkomster, tillskottet däri inberäknadt, ingalunda blifva tillräckliga, därest vårt land en gång skulle hemsökas af krig, och att andra medel då måste anlitas för utbetalande af de till antalet väsentligen ökade understöden. Vi hafva där-

före ansett, att, om än invalidhusfonden må kunna af sina inkomster lämna årliga bidrag för den ifrågasatta understödstillökningen, densammas redan uppsamlade kapital likväl bör i enlighet med uttalandet i kungl. brefvet den 18 december 1849 bibehållas orubbadt för att kunna tagas i anspråk för fondens ofvan angifna hufvudändamål. Behovvet af Vadstena krigsmanshuskassas användande för dess förut angifna hufvudändamål torde däremot komma att upphöra, sedan nuvarande underhålltagare och ännu tjänande manskap, som efter afskedstagande berättigas till underhåll, gått ur tiden. Det stammanskap, som efter den allmänna värnpliktens tillämpning och indelningsverkets fullständiga upphörande kan komma att fortfarande användas för landets försvar, skall nämligen icke såsom sådant kvarhållas i tjänst så länge, att enligt gällande bestämmelser därigenom kan förvärfvas rätt till underhåll ur kassan, och för underhåll åt sådant manskap i anledning af skada ådragen under militärtjänstgöring blifver sörjdt därest lag i ämnet utfärdas enligt förut omförmälda förslag. Vid sådant förhållande synes icke blott kassans årliga inkomster utan äfven kapitaltillgången, åtminstone till hufvudsaklig del, skäligen kunna tagas i anspråk för fullgörande af den kassan åliggande underhållsutdelning jämte nu ifrågasatta tillökning af underhållsbeloppen.

Vår plan för kostnadens bestridande afser således,

att för ändamålet tagas i anspråk Vadstena krigsmanshuskassas årliga ordinarie anslag, i den mån desamma icke skola anlitas för andra utgifter, hufvudsakliga delen af kassans kapitaltillgång, årliga räntan å återstoden, arrendemedel m. m., årligt bidrag från invalidhusfonden och anslag af statsmedel för täckande af hvad som härutöfver erfordras;

att återstoden af kassans kapital bibehålles såsom säkerhetsfond, hvilken, sedan underhållsutdelningen upphört, må sammanföras med invalidhusfonden; samt

att invalidhusfondens nuvarande kapital bibehålles orubbadt, jämte någon del af dess årliga inkomster, så att denna fond må, så vidt möjligt, växa till det belopp, som med vidare upplöpande ränta må vara erforderligt för vinnande af fondens hufvudändamål.

Vi skola nu närmare redogöra för genomförandet af denna plan.

Från Vadstena krigsmanshuskassa skola, enligt gifna föreskrifter, förutom gratialistunderhållen, årligen afsättas a) till Kungl. Maj:ts egen höga disposition 3,000 kronor att användas till gratifikation och understöd åt afskedade officerare, underofficerare och soldater samt deras vederlikar, hvilka i rikets tjänst sig fördelaktigt utmärkt men efter afskedtagande befinna sig i styrkt fattigdom och behof af skyndsam hjälp, b) till Kungl. Maj:ts disposition 1,050 kronor till gamla afskedade och nödlidande officerares underhåll, c) till arméförvaltning-

gens disposition att användas till nådegåfvor åt fattige, bräcklige och gamla krigsmän af afskedadt manskap, ett belopp som under åren 1902—1906 växlat från 90 kronor lägst till 230 kronor högst, d) till understöd för fattige och sjuke f. d. soldater af Stockholms garnison 1,000 kronor, som utbetalas till stadens fattigvårdsnämnd, e) enligt hvad förut är omförmäldt, bidrag till arméns pensionskassa motsvarande tre femtedelar af krigsmanshusets äldre medel, hvilket bidrag under åren 1902—1906 växlat från 105,540 kronor 88 öre år 1904 till 107,160 kronor 47 öre år 1903, f) pension från Svedenheimska fonden, hvars kapital öfverlämnats till krigsmanshuskassan, 125 kronor, som skola tilldelas en värdig afskedad regementsofficer eller kapten i torftiga omständigheter, helst en sådan som har hustru och med företräde för den, som på hederligt sätt blifvit i krig illa blesserad, samt g) förut omförmälda understöd åt marinsoldater, hvilket anslags belopp år efter år minskats och år 1906 utgjorde 368 kronor 34 öre.

Enligt de för kungl. statskontoret och arméförvaltningen tillgängliga uppgifter har för kassan upprättats följande bokslut:

Debet.

Ingående balans.

Fondens behållning vid 1907 års början, bestående af:

Kontant behållning	99,291: 11	
Utlånta medel	4,350,922: 43	
Fordringar	46,448: 50	4,496,662: 04

Kapitalinkomsters konto.

Fondens inkomster.

Nyare medel:

Intressemedel och kapitalvinst	192,732: 41	
Återdebiterade	7,445: 50	200,177: 91

Leverering från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen		1,626: 26
---	--	-----------

Statsregleringsfonden.

Omföring af 1907 års statsanslag:

Vadstena krigsmanshuskassa ..	243,640: —	
Förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap	83,000: —	326,640: —
Transport	528,444: 17	4,496,662: 04

Transport 528,444: 17 4,496,662: 04

Invalidhusfonden.

Omföring till ökande af gratialistunderhålls- medlen	30,000: —		
Till pensionering af afskedadt indelt manskap: omföring	3,732: —	33,732: —	562,176: 17
			<u>Summa 5,058,838: 21</u>

Kredit.

Kapitalutgifters konto.

Fondens utgifter:

Till Kungl. Maj:ts egen höga disposition af- satta medel	2,925: —	
Till Kungl. Maj:ts disposition för officerares och underofficerares pensionerande afsatta medel	450: —	
Till arméförvaltningens disposition afsatta medel	224: —	
Till underhåll för fattiga och sjuka f. d. soldater	1,000: —	
Bidrag till arméns pensionskassa	129,987: 19	
Gratialistunderhåll	499,218: 02	
Prins Oscar Fredriks pensionsinrättning	326: 67	
Expenser	239: 95	634,370: 83

Utgående balans.

Fondens behållning vid 1907 års slut, bestående af:

Kontant behållning	63,536: 57	
Utlånta medel ..	4,316,300: 05	
Fordringar	44,630: 76	4,424,467: 38
		<u>Summa 5,058,838: 21</u>

Hvad angår de till Kungl. Maj:ts särskilda disposition för gratifikation och pensioner afsatta medel, utvisar en från arméförvaltningen oss meddelad uppgift, att af dessa medel under år 1907 utbetalts understöd till 9 f. d. officerare med belopp växlande från 200 kronor till 600 kronor, till 4 f. d. underofficerare och vederlikar med belopp växlande från 50 kronor till 100 kronor och till

en gevärshandtverkare med 100 kronor, tillsammans 3,375 kronor. Enligt hvad vi hafva oss bekant, är åtminstone en bland dessa understödttagare, hvars årliga underhåll uppgick till 600 kronor, numera afliden. De öfriga hafva alla uppnått ganska hög ålder, och som en tillfredsställande pensionering för befäl och underbefäl numera blifvit genomförd, torde kunna antagas, att understödttagarnes antal och understödens sammanräknade belopp år efter år minskas. Årliga utgiften från dessa anslag torde därför icke behöfva beräknas till mera än 2,500 kronor årligen i medeltal.

Den till arméns pensionskassa öfverförda andel af årsinkomsten har enligt bokslutet vida öfverstigit det vanliga beloppet. Detta bror däraf, att under år 1906 kassan undantagsvis fått tillgodonjuta böter till belopp af icke mindre än 40,841 kronor. Nämda andel bör för framtiden fortfarande beräknas i rundt tal till 106,000 kronor årligen. Skulle något år böter tillfalla kassan till ovanligt högt belopp, får kassan ju däraf behålla två femtedelar.

Det anslag å 1,000 kronor, som Stockholms fattigvårdsnämnd årligen uppbär till understöd för fattiga och sjuka f. d. soldater af Stockholms garnison, skall enligt kungl. brefvet den 14 oktober 1851 utgå i afräkning på det underhåll nämnden för dessa personers vårdande äger att jämlikt gällande förordning om fattigvården af allmänna medel utbekomma. I berörda hänseende hafva numera genom den allmänna värnpliktens införande väsentligen förändrade förhållanden inträdt, och krigsmanshuskassan torde icke skäligen böra belastas med utgift för andra än sådana f. d. soldater af Stockholms garnison, som värfvats enligt förut gällande bestämmelser. I mån som dessa f. d. soldater gå bort, synes därför anslaget kunna minskas och slutligen alldeles upphöra samt Stockholms kommun böra likställas med andra kommuner, inom hvilkas område truppförband finnes förlagdt.

På grund af hvad vi sålunda upplyst och anført kunna samtliga förut omförmälda utgifter jämte expenser, hvilka skola gäldas af krigsmanshuskassan utöfver därifrån utgående gratialistunderhåll, sammanräknade icke komma att uppgå till mera än 110,000 kronor årligen i medeltal. Om detta belopp afräknas från kassans egna ordinarie anslag, tillsammans 326,640 kronor, så återstå af dessa anslag årligen 216,640 kronor, som äro att påräkna för gratialistunderhållet.

Af kassans kapital, som den 31 december 1907 uppgick till 4,424,467 kronor 38 öre, bör enligt ofvan angifna plan kunna tagas i anspråk 3,678,000 kronor. Denna summa utgör det närvarande värdet af ett för ifrågavarande ändamål under 30 år utgående årligt anslag till belopp af 200,000 kronor.

Sedan nämnda kapitalandel tagits i anspråk, återstå af kapitalet i rundt tal 746,500 kronor såsom säkerhetsfond. Efter samma räntefot, 3,5 procent, som tilämpats vid förut nämnda på försäkringstekniska grunder stödda be-

räkningar, skulle årliga ränteafkastningen å sistnämnda belopp utgöra omkring 26,100 kronor. Då därjämte till kassan årligen inflyta arrendemedel jämte skatte- och åborättsafgift tillsammans omkring 1,600 kronor, torde kassan kunna utan vidare anlåtande af kapitalet årligen använda minst 27,660 kronor.

För ifrågavarande ändamål bör kassan således kunna af egna tillgångar årligen bestrida 444,300 kronor.

Enligt uppgifter från arméförvaltningen och statskontoret uppgick invalidhusfondens kapitalbehållning vid 1907 års slut i rundt tal till 3,272,500 kronor. Såsom förut är omförmäldt, har denna fond att årligen bestrida förutom understöd till afskedadt manskap af armén och flottan, jämväl gratifikationer åt f. d. officerare och underofficerare. I sistnämnda hänseende beviljades enligt förutnämnda kungl. bref för år 1907 sammanräknade 17,610 kronor. Med hänsyn till förut omförmälda reglering af pensioneringen för officerare och underofficerare bör kunna med visshet antagas, att detta belopp icke allenast icke ökas utan äfven under årens lopp mer och mer minskas. Då vidare arméns och flottans manskap efter allmänna värnpliktens fullständiga genomförande icke lär kunna uppfylla nu stadgade villkor för erhållande af svärdsmedalj-pensioner, torde ock det för medalj-pensioner årligen erforderliga belopp komma att år efter år minskas. Så måste äfven blifva förhållandet med de till Norra skånska och Södra skånska infanteriregementenas pensionskassor beviljade bidrag.

Kapitalkonto till rikshufvudboken utvisa, att summan af invalidhusfondens inkomster af räntemedel m. m. jämte förut omförmälda från statsverket utgående ersättningsanslag öfverskjutit summan af fondens utgifter för gratifikationer och nådegåfvor samt svärds- och medalj-pensioner år 1902 med 80,316 kronor, år 1903 med 78,498 kronor 78 öre, år 1904 med 81,097 kronor 88 öre, år 1905 med 85,252 kronor 68 öre och år 1906 med 89,697 kronor 86 öre. År 1907 utbetaltes alla de för åren 1904, 1905, 1906 och 1907 beviljade bidragen till Norra och Södra skånska infanteriregementenas pensionskassor, men detta oaktadt skulle enligt meddelade uppgifter skillnaden mellan berörda två summor för sistnämnda år utgöra 85,070 kronor 8 öre.

Då på grund af ofvan anförda förhållanden måste kunna med visshet antagas, att fondens utgifter skola år efter år i afsevärd mån minskas, torde för nu ifrågavarande ändamål kunna utan äfventyr tagas i anspråk årligt bidrag från fonden till belopp af minst 84,300 kronor, häri naturligtvis inberäknadt det belopp, 30,000 kronor, som enligt särskild föreskrift årligen från och med år 1885 öfverförts och fortfarande öfverföres från fonden till Vadstena krigsmanshuskassa för denna kassas förstärkande.

Visserligen antydes uti det den 17 december 1907 afgifna betänkande i fråga om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m., att därest invalidhusfonden icke skulle hafva behof af omförmälda årliga ersättningsanslag, 60,350 kronor, ifrågasättas kunde, huruvida icke detta anslag borde fördelas mellan Vadstena krigsmanshuskassa samt beväringmanskapets invalid- och pensionsfond med 30,000 kronor till den förstnämnda och 30,350 kronor till den sistnämnda fonden. Men som med invalidhusfondens ändamål mera öfverensstämmer, att dess medel användas för understöd åt afskedadt manskap, synes invalidhusfondens årliga öfverskott böra oafkortadt användas för detta ändamål samt beväringmanskapets invalid- och pensionsfond beredas det för denna fond erforderliga bidrag genom anvisande af särskildt årligt anslag.

Om således till det belopp, 444,300 kronor, som Vadstena krigsmanshuskassa, enligt hvad ofvan är utredt, bör kunna af egna tillgångar bestrida, lägges ett årligt bidrag från invalidhusfonden till belopp af 84,300 kronor, blifver det för ifrågavarande ändamål årligen tillgängliga belopp tillsammans 528,600 kronor. Då emellertid det årligen erforderliga beloppet för nuvarande och kommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, ökad med 25 kronor för hvarje underhålltagare, beräknats uppgå till 739,600 kronor, måste således krigsmanshuskassan för att kunna fullgöra berörda förpliktelse komma i åtnjutande af ett årligt tillskott från statsverket till belopp af 211,000 kronor. Statsverkets årliga utgiftssumma skulle dock icke behöfva ökas med hela detta belopp. För den tidigare pensionering af arméns indelta manskap, som omförmäles uti kungl. brefvet den 7 juli 1905, kungjordt af arméförvaltningen den 11 påföljande augusti, har nämligen sistnämnda års riksdag, såsom förut är omförmäldt, på extra stat beviljat ett å tionde hufvudtiteln uppfördt förslagsanslag till belopp af 50,000 kronor. Detta anslag uppfördes i riksstaterna för åren 1907 och 1908 med oförändradt belopp men är för år 1909 beviljadt med nedsatt belopp 40,000 kronor. Då vid beräkandet af hela den årliga kostnadssumman hänsyn tagits till berörda tidigare pensionering men däremot det för ändamålet anvisade anslaget icke ingått bland de medel, som ansetts vara tillgängliga för kostnadssummans bestridande, följer häraf, att, om nämnda anslag fortfarande finge utgå, därutöfver icke skulle erfordras mera än 171,000 kronor för att komma upp till det erforderliga fyllnadsanslagets belopp 211,000 kronor och att således budgetens verkliga ökning skulle utgöra 171,000 kronor.

Nu kan ju visserligen inträffa, att, sedan enligt planen för ifrågavarande angelägenhets ordnande, af Vadstena krigsmanshuskassas kapital förbrukats 3,678,000 kronor, flere eller färre underhålltagare ännu finnas i lifvet och skola fortfarande åtnjuta underhåll från kassan.

Men det lider intet tvifvel, att kassans årliga ordinarie anslag då blifva fullt tillräckliga för bestridande af den ännu återstående underhållsutdelningen. Det kan således med visshet antagas, att när en gång underhållsutdelningen upphör och samtidigt därmed de årliga gratifikationerna och nådegåfvorna från invalidhusfonden om icke alldeles indragas likväl komma att tillsammans utgå med väsentligen minskadt belopp, skola finnas i behåll ej mindre återstoden af Vadstena krigsmanshuskassas kapital, 746,500 kronor, än äfven invalidhusfondens kapital, som torde hafva vuxit till minst 3,353,500 kronor, tillsammans 4,100,000 kronor. Detta kapital komme att blifva räntebärande, och om de två kassorna jämväl efter nämnda tidpunkt få åtnjuta dem tillkommande årliga ersättningsanslag, bör därför det sammanräknade kapitalet kunna växa till en ganska ansenlig fond för tillgodoseende af de understödsbehof, som uppstå, därest vårt land skulle blifva inveckladt i krig.

I sammanhang med den sålunda verkställda utredningen rörande förbättrad pensionering af det hären nu och förut tillhörande manskap, som redan är eller framdeles enligt gällande bestämmelser kan blifva berättigadt till pension från Vadstena krigsmanshuskassa, hafva vi tagit i öfvervägande de till oss öfverlämnade uppgifter och utlåtanden i fråga om rätt för ännu i tjänst varande indelt manskap, som erhållit afsked efter 20 tjänsteår, att vid uppnådda 45 lefnadsår tillträda pension från Vadstena krigsmanshuskassa. Härom tillåta vi oss först erinra följande.

Redan vid 1904 års riksdag väcktes i andra kammaren motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att åtgärder måtte vidtagas, så att kvarstående indelt manskap blefve berättigadt redan efter 20 tjänsteår och vid uppnådda minst 50 lefnadsår kunna undfå underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Denna motion åsyftade således, att bestämmelserna i kungl. brefvet den 6 maj 1881 och kungl. brefvet 22 juni 1900 därom, att till underhåll i fjärde klassen med årligt gratial af 24 kronor finge uppföras indelt manskap, som erhållit afsked med anmälan till underhåll på expektans, så snart den afskedade uppnått en ålder af 50 år och 30 år från hans antagande i tjänst förflutit, skulle ändras i så måtto, att den afskedade finge anmälas till underhåll på expektans efter 20 års tjänstetid. Statsutskottet hemställde om afslag å motionen, enär befaras kunde att en alltför hastig

afgång af indelt manskap blefve följden af en sådan bestämmelse, hvilket icke vore lämpligt under härordningens första öfvergångsperiod. Denna hemställan bifölls af begge kamrarna.

Motionen upprepades vid 1905 års riksdag, men, enär någon tids erfarenhet borde afvaktas beträffande verkningarna af då fattadt beslut om rätt för indelt manskap att afgå med full pension efter uppnådda 25 tjänstår, afstyrkte statsutskottet bifall. Utskottets hemställan bifölls af Första kammaren, hvaremot Andra kammaren biföll motionen.

I anledning af dessa motioner afläts emellertid från kungl. landtförsvarsdepartementet den 20 november 1905 skrifvelse till arméfördelningscheferna med anmodan att inhämta och med eget utlåtande till Kungl. Maj:t öfverlämna yttrande från cheferna för de till hvarje fördelning hörande indelta truppförband i fråga om det inflytande på truppförbandets tjänstbarhet en bestämmelse om rätt för indelt manskap, som erhållit afsked efter 20 tjänstår, att vid uppnådda 45 lefnadsår tillträda pension från Vadstena krigsmanshuskassa skulle utöfva; och skulle vid omförmälda yttranden fogas uppgift å antalet vid truppförbandet kvarstående indelt manskap, som under år 1907 uppnådde eller redan förut uppnått 20 men icke 25 tjänstår samt under samma år fyllt 45 lefnadsår. För vinnande af ytterligare utredning rörande denna fråga, hvori chefen för generalstaben den 3 februari 1906 afgifvit utlåtande, anmodades arméfördelningscheferna genom skrifvelse den 12 i samma månad att inforra och insända uppgifter angående antalet af indelt manskap, som under hvarje af åren från och med 1908 till och med 1912 uppnådde 20 tjänstår samt 45 lefnadsår.

De sålunda inforrade uppgifterna gifva vid handen, att det indelta manskap, som under hvarje af nedannämnda år uppnått eller uppnådde 20 tjänst- och 45 lefnadsår, utgjorde

år 1907	339 man,	år 1908	293 man,
» 1909	232 »	» 1910	250 »
» 1911	280 »	» 1912	248 »

Af truppförbandscheferna hafva 24 ansett den ifrågasatta ändringen i bestämmelserna om rätt till underhåll från krigsmanshuskassan icke komma att utöfva något menligt inflytande på vederbörande truppförbands tjänstbarhet, hvaremot 5 mer eller mindre bestämdt uttalat motsatt åsikt.

Cheferna för andra, fjärde, femte och sjätte arméfördelningarna hafva omfattat den förstnämnda åsikten och således ansett den ifrågasatta ändrade bestämmelsen icke kunna utöfva menligt inflytande å dem underlydande truppförbands tjänstbarhet. Bestämmelsen tillämpad på obefodradt manskap

har af chefen för tredje arméfördelningen ansetts icke komma att minska truppförbandens tjänsteduglighet. Utsträcktes tillämpningen åter till det befordrade manskapet, kunde ju fara vara för handen, att afgangen bland detta blefve så stor, att regementena mera, än önskligt vore, hänvisades till volontärbefäl under de för utbildningsarbetet särskildt kräfvande öfvergångsåren. Då emellertid ett tidigare pensionerande af det indelta manskapet kunde ur åtskilliga synpunkter vara önskvärdt, syntes den anförda olägenheten ej böra tillmätas den betydelse, att åtgärden i fråga ej borde komma till utförande. Chefen för första arméfördelningen har i utlåtande den 23 december 1905 hufvudsakligen anført följande.

Utan tvifvel skulle den ifrågasatta bestämmelsen påskynda det indelta manskapets afgang. Intill år 1911, då för första gången tre årsklasser värnpliktige skulle deltaga i regementsöfningarna vid infanteriet, komme emellertid manskapsstyrkan ändock att minskas ganska afsevärdt dels genom det indelta manskapets afgang, dels emedan uttagningen till kavalleriet måste från och med 1908 ökas. Det lede ej heller något tvifvel, att redan med gällande bestämmelser manskapsstyrkan under åren närmast före år 1911 vid infanteriets regementsöfningar blefve så knapp, att regementena endast med svårighet kunde indelas på tre bataljoner. Med hänsyn härtill måste därför hvarje åtgärd, hvilken skulle ytterligare inskränka infanteriets manskapsstyrka under de närmaste åren, betraktas såsom en afsevärd olägenhet. Innan indelningsverket började indragas, fortplantades vid regementena traditionerna och den häfdvunna disciplinära uppfattningen till väsentlig del genom det indelta underbefälet. Enligt 1901 års härordning skulle volontärbefälet träda i det indelta underbefälets ställe. Men så länge volontärernas utbildning hufvudsakligen vore förlagd till skolor utom regementena, kunde de med nuvarande korta tjänstetid icke blifva bärare af regementenas traditioner. Först sedan infanteriregementena några år varit under eget tak, kunde volontärernas uppfostran blifva sådan, att regementena kunde utan afsaknad helt och hållet afvara det indelta underbefälet. Då till den tjänstbarhet, som kräfdes af infanteriregementena, måste anses höra, att de, när så erfordrades, kunde lämna en väpnad disciplinerad styrka för att upprätthålla ordningen inom landet och för att bevaka militära förråd eller annan statens egendom, syntes det indelta manskapet äfven ur denna synpunkt erbjuda en ganska välbehöflig komplettering af härorganisationen. Vid kavalleriet gjorde sig nämnda förhållanden visserligen icke lika kraftigt gällande som vid infanteriet. Men i visst hänseende kunde äfven inom dessa truppförband det kvarstående indelta manskapet intill dess den öfriga manskapsstyrkan komme att ökas, blifva i hög grad nyttigt. Hvad som utgjorde största svårigheten att uppehålla de indelta truppförbandens tjänst-

barhet vore bristen på duktigt underbefäl af manskapsklassen. Den ifrågasatta åtgärden skulle naturligtvis öka de redan befintliga svårigheterna att kvarhålla i tjänst just de åldersklasser af de indelta korpralerna, som ännu innehade nöjaktig militär användbarhet. På grund af det sålunda anförda ansåg arméfördelningschefen den ifrågasatta ändrade bestämmelsen skola i afsevärd grad nedsätta truppförbandens tjänstbarhet, därest densamma genomfördes före år 1911.

Chefen för generalstaben erinrar, att de väsentliga skiljaktigheterna i truppmyndigheternas uppfattning tydligen hade sin grund uti det sätt, hvarpå indelningsverkets afveckling försiggått inom olika delar af riket. Där ett jämförelsevis obetydligt antal indelt manskap kvarstode i rullorna, funne man den ifrågasatta förändringen icke förenad med någon större risk. Vid de truppförband åter, der afvecklingen försiggått långsammare och således en afsevärd indelt stam ännu stode till förfogande, ställde man sig afvisande emot sänkning af pensionsåldern utöfver hvad som redan vid 1905 års riksdag beslutits. Försiktigheten bjöde, att icke påskynda det indelta manskapets afgang, förr än den nya organisationen vunnit erforderlig stadga, så mycket hellre som man saknade erfarenhet om verkningarna utaf den år 1905 beslutade förändringen i fråga om pensionsåldern. Skulle en ytterligare sänkning af pensionsåldern medföra ett massafskedande af indelt manskap, komme persontillgången intill år 1911, då ytterligare en årsklass värnpliktige underginge repetitionsöfning, att blifva så knapp, att utbildning på tre bataljoner under regementsöfningarna måhända ej kunde äga rum. Under åberopande af hvad sålunda och i öfrigt anförts hemställde chefen för generalstaben att pensionsåldern för indelt manskap »för närvarande» icke måtte ytterligare sänkas.

Vid innevarande års riksdag väcktes ånyo inom Andra kammaren motion med hemställan, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för beredande af underhåll på expektans från Vadstena krigsmanshuskassa åt indelt manskap efter minst 20 tjänstår. Statsutskottet hemställde med hänvisning till det oss lämnade uppdrag, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall. Denna utskottets hemställan godkändes af Första kammaren, hvaremot Andra kammaren med afslag å densamma biföll motionen.

Hvad nu först angår berörda förslag om nedsättning af de till pension berättigande tjänstarens antal, såvidt detta förslag har omedelbart samband med det oss lämnade uppdrag beträffande förbättrad pensionering af det hären nu och förut tillhörande manskap, som är eller framdeles enligt gällande bestämmelser kan blifva berättigadt till pension (underhåll) från Vadstena krigsmanshuskassa, få vi erinra, att vid de förut omförmälda på försäkrings-

tekniska grunder stödda beräkningarna allt det indelta manskap, som vid upprättande af de till oss öfverlämnade förteckningarna ännu tjänstgjorde, antagits kvarstå i tjänst så länge, att de blefve berättigade till pension enligt senaste gällande bestämmelser. Den beräknade kostnadssumman för deras pensionering är således, såsom förut anmärkts, ett maximum. Vid sådant förhållande och då förslaget icke afser nedsättning af det minsta antal lefnadsår, som skulle vara uppnådt, innan pensionen finge tillträdas, kan den ifrågasatta förändringen i villkoren icke i och för sig verka höjning af berörda kostnadssumma annorledes än att, då enligt nu gällande bestämmelse de, som vunnit anställning vid 21 års eller högre ålder, icke kunna tillträda pension förr än 25 år därefter, således vid något högre ålder än 45 år, däremot efter antalet tjänstårs nedsättning till 20 pensionen alltid finge tillträdas redan vid uppnådda 45 lefnadsår. Någon mera afsevärd ökning af kostnadssumman torde emellertid icke till följd häraf vara att befara. Men det säger sig själft, att, om genom nedsättning af det för rätt till pension nödiga antalet tjänstår möjligheten att blifva pensionsberättigad i väsentlig mån underlättas, många kunna komma att för vinnande af denna förmån afstå från afskedtagande under den tid, som kan återstå, intill dess den förkortade tjänstaldern uppnåtts, och att dymedelst Vadstena krigsmanshuskassa kan komma att få under en lång följd af år utbetala pension, som eljest icke ifrågakommit. För att motväga den ökning i utgift, hvarmed krigsmanshuskassan på nu nämnda sätt kan blifva betungad, synes oss böra stadgas, att den, som erhåller afsked efter endast 20 tjänstår, icke må tillträda pension förr än han uppnått 50 lefnadsår, detta desto hellre som de, hvilka tjänat endast 20 år, icke skäligen böra i allo likställas med dem, hvilkas tjänstetid uppgår till 25 år. Under förutsättning af bifall till detta förslag anse vi oss kunna förorda, att äfven de, som erhålla afsked efter endast 20 tjänstår, må kunna komma i åtnjutande af pension (underhåll) i tredje klassen med 36 kronor årligen, korprals tillägg oberäknadt. Därutöfver skulle de vid pensionens tillträdande komma i åtnjutande af den förbättring i pensionen, som vi i det föregående ansett oss böra förorda. Den för bestridande af kostnaden härför beräknade årliga summan skulle icke undergå någon förändring genom tillämpning af de ifrågasatta ändrade bestämmelserna.

Vidkommande härefter den inverkan, som dessa bestämmelser skulle komma att utöfva å de särskilda truppförbandens tjänstbarhet, tillåta vi oss fästa uppmärksamhet därå, att utlåtandena i ärendet afgifvits i slutet af år 1905 eller början af år 1906 och grunda sig å då rådande förhållanden, samt att de nya bestämmelserna icke kunna komma att tillämpas förr än tidigast år 1910. Under tiden hafva vid 1907 års och vid innevarande års riksdag fattats beslut om afsevärd förbättring i aflöningsvillkoren för ej mindre

volontärer af alla grader än äfven korpraler och menige af det indelta manskapet under viss tjänstgöring, hvarjämte åtgärd vidtagits för underlättande af manskapsrekryteringen. Dessa anordningar torde öppna utsikt till erhållande af bättre tillgång på lämpligt underbefäl bland volontärer samt bereda möjlighet att i tjänst kvarhålla indelt för öfningarna behöfligt manskap, så länge detsamma är härför fullt användbart. Härtill kommer att, såsom redan är antydt, de ifrågasatta nya bestämmelserna icke kunna vinna afsevärd tillämpning förr än vid den tidpunkt, då redan tre årsklasser af värnpliktige komma att deltaga i regementsöfningarna och det indelta manskapet således blifver mindre behöfligt för uppbringande af truppförbanden till nödig manskapsstyrka. Med hänsyn till sålunda inträdda förändrade förhållanden våga vi hålla före, att de uttalade betänkligheterna numera icke kunna tillmätas afgörande betydelse.

Vi anse oss således kunna förorda, att kvarvarande indelt manskap må kunna efter uppnådda 20 tjänstår erhålla afsked med rätt att anmälas till underhåll på expektans i tredje klassen, så snart den afskedade uppnått 50 års ålder.

*Flottans
manskap.*

Vi öfvergå nu till behandling af frågan om förbättring i underhållet för flottans nuvarande och blifvande underhålltagare samt sättet att bestrida härför nödiga kostnader, hvarvid vi först anmärka, att för understödjande af flottans afskedade manskap icke, såvidt vi kunnat inhämta, finnas flere än två enskilda pensionskassor, och att bägge dessas uppgift icke är af beskaffenhet, att deras verksamhet kan öfva inflytande på bedömandet af den föreliggande frågan.

I det föregående hafva vi redan uttalat den åsikt, att arméns och flottans manskap böra, såvidt möjligt, komma i åtnjutande af lika förmån i berörda hänseende. Förverkligandet af den sålunda åsyftade likställigheten måste hafva till följd, att underhållstillökning meddelas endast åt dem, som med hänsyn till beloppet af dem enligt gällande bestämmelser tillerkända underhåll kunna anses i lika mån behöfva förbättring i detta underhåll.

Nu är emellertid, enligt hvad förut meddelade upplysningar gifva vid handen, förhållandet sådant, att vissa klasser af flottans manskap komma i åtnjutande af underhåll från flottans pensionskassa till vida högre belopp än som kan tilldelas någon af härens manskap från Vadstena krigsmanshuskassa. Däraf synes oss, för likställighetens skull, böra följa, att af flottans afskedade manskap endast de, hvilkas årliga underhåll uppgår till ungefär det högsta för härens manskap ifrågakommande belopp eller därunder, komma i åtnjutande af underhållstillägg. Det högsta underhållsbeloppet från Vadstena krigs-

manshuskassa utgör visserligen, korpralstillägg inberäknadt, endast 124 kronor. Men då härtill kan komma bidrag från truppförbands enskilda pensionskassa, som ej står flottans manskap till buds, hafva vi ansett det högsta underhållsbelopp, som för flottans manskap må kunna förenas med underhållstillägg, böra bestämmas till 180 kronor.

Underhållstillägg skulle således tillgodokomma endast dem af flottans redan afskedade eller framdeles afskedade manskap, som från flottans pensionskassa åtnjuta eller komma att åtnjuta årligt underhåll till belopp af 180 kronor eller därunder. Bland dessa utgöra de nuvarande underhålltagarne 1804 och antalet af dem, som kunna tillkomma, högst 173. Emellertid finnas bland lotsverkets afskedade betjäning 43 underhålltagare, hvilka enligt äldre bestämmelser åtnjuta underhåll endast från flottans pensionskassa till belopp af 180 kronor eller därunder lägst 30 kronor. Då det utan tvifvel skulle väcka icke alldeles oberättigadt missnöje, om dessa lotsverkets f. d. tjänare icke finge erhålla samma tillägg som öfriga kassans underhålltagare, hafva vi ansett oss böra förorda dem till åtnjutande af denna förmån.

I afseende å bestämmandet af underhållstilläggets belopp för dem som, enligt hvad nu är anfördt, skulle blifva därpå delaktige, hafva vi af hufvudsakligen samma skäl, som gjort sig gällande beträffande härens manskap, funnit ny pensionsreglering eller ändring af gällande klassindelning icke böra af oss ifrågasättas. Tilläggets bestämmande genom lika procentberäkning skulle i afseende å nu ifrågavarande manskap och f. d. betjäning visa sig alldeles olämpligt, enär de till lefnadsåren äldste, som alltjämt kvarstå i samma underhållsklass, skulle i många fall blifva sämre lottade än de yngre. Bestämmas underhållstillägget, lika för alla, till samma belopp som för underhålltagarne i Vadstena krigsmanshuskassa, blifver visserligen härpå en följd, att för många de äldste bland flottans afskedade manskap underhållet och tillägget sammanräknade icke uppgå till samma belopp som för de äldste underhålltagarne i Vadstena krigsmanshuskassa. Men sådan skillnad i underhållsförmån äger ju redan nu rum och motväges till icke oväsentlig del därpå, att flottans pensionskassas bemålde underhålltagare under de första åren efter afskedtagandet åtnjuti afsevärdt högre underhåll än deras jämnåriga bland härens afskedade manskap. Vi hafva därför ansett lämpligast och med likställigheten bäst öfverensstämmande, att tillägget för ifrågavarande flottans pensionskassas underhålltagare bestämmas lika för alla och lika som för härens afskedade manskap till belopp af minst 25 kronor med villkor att tillägget icke må tillgodonjutas af andra än dem, som uppnått 50 års ålder. Härvid bör dock göras det ytterligare förbehåll, att tillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma och underhållet sammanräknade icke öfverstiga 200 kronor, enär i annat fall den, som åtnjuter underhåll till belopp af

180 kronor, skulle komma att med tillägget uppbära understöd till större belopp än underhålltagare i närmast högre klass. Enligt beräkningar, stödda på försäkringstekniska grunder, utgör skuldvärdet för höjning med 1 krona af underhållet för ofvannämnde flottans pensionskassas nuvarande och blifvande underhålltagare 16,971 kronor. Denna summa utgör det närvarande värdet af ett årligt anslag, som utgår under 30 år, till belopp af 923 kronor 30 öre. Det årliga anslag, som under samma tid skulle erfordras för höjning med

10 kronor utgör således.....	9,233 kronor
20 » » »	18,466 »
25 » » »	23,082 »
30 » » »	27,699 »
50 » » »	46,165 »
100 » » »	92,330 »

Då de ifrågavarande underhålltagarnes antal icke ökas, böra ofvannämnda belopp anses vara de högsta, som kunna för ändamålet ifrågakomma. Därför bör ock, om det för förhöjning med 25 kronor erforderliga årliga anslag beräknas till afrundadt belopp 23,100 kronor, denna beräkning kunna anses fullt betryggande.

Om underhållstillägget bestämmes till belopp af 25 kronor, synes alltså det å tionde hufvudtitelns ordinarie stat uppförda förslagsanslag å 166,500 kronor, »till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap» böra höjas med 23,100 kronor. Men, enär, såsom förut är omförmäldt, detta förslagsanslag vid 1904 års riksdag bestämdes till sitt nuvarande belopp och beslutet härom ju varit grundadt å sakkunnigt verkställda beräkningar, hafva vi saknat anledning att företaga särskilda undersökningar rörande samma anslags tillräcklighet. Anslaget har för öfrigt enligt kapitalkonto till riks-hufvudboken för åren 1905 och 1906 icke öfverskridits.

Slutligen anse vi oss böra fästa uppmärksamhet därå, att enligt de till oss öfverlämnade förteckningarna såväl Vadstena krigsmanshuskassa som flottans pensionskassa utbetala underhåll till åtskilliga underhålltagare, hvilka fått afsked eller eljest kommit i åtnjutande af underhåll vid så unga år, att de ingalunda kunnat ens närmelsevis uppfylla stadgade villkor i afseende å tjänstår och lefnadsålder. Underhållet måste således hafva meddelats på grund af kroppsskada, ådragen under tjänstgöring, och dess belopp har blifvit bestämdt med hänsyn till den af skadan förorsakade grad af invaliditet. Dessa underhålltagare få ju vänta jämförelsevis lång tid, innan de uppnå 50 års ålder och då komma i åtnjutande af det ifrågasatta tillägget. Men, därest af

sådan anledning något särskildt understödsbidrag under tiden kan vara af verkligt behof påkalladt och behovet icke kan afhjälpas genom utdelning från invalidhusfonden, torde fråga härom böra uppå framställning blifva föremål för undersökning och pröfning i hvarje särskildt fall. Någon allmängiltig regel lär icke kunna i detta hänseende angifvas.

Under återopande af hvad i detta betänkande anförts hemställa vi om vidtagande af erforderliga åtgärder, så att

1:o afsked må meddelas indelt manskap efter uppnådda 20 tjänstår med rätt att anmälas till underhåll på expektans i Vadstena krigsmanshuskassas tredje klass, så snart den afskedade uppnått 50 års ålder;

2:o *dels* hvarje från Vadstena krigsmanshuskassa nu och framdeles utgående enligt gällande föreskrift bestämdt underhåll (gratial) må ökas med 25 kronor årligen, under villkor att sådant tillägg icke må åtnjutas af annan än den, som uppnått 50 års ålder,

dels ock till bestridande af kostnaden härför Vadstena krigsmanshuskassa tillerkännes

ej mindre på ordinarie stat under tionde hufvudtiteln i stället för det nu till belopp af 83,000 kronor uppförda anslag till »förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap» ett till 294,000 kronor förhöjdt årligt anslag under benämning »förhöjning i gratialen åt afskedadt manskap»,

än äfven ett årligt bidrag från invalidhusfonden till förhöjdt belopp af 84,300 kronor;

3:o *dels* hvarje pension, som till belopp ej öfverstigande 180 kronor från statsverket genom flottans pensionskassa utgår, utan att vara förenadt med annat bidrag, till flottans eller lotsverkets redan afskedade gemenskap eller kommer att utgå till flottans hädanefter afskedade gemenskap, må höjas med 25 kronor årligen, dock under villkor att sådant tillägg icke får åtnjutas af annan än den, som uppnått 50 års ålder, och ej må utgå med högre belopp än att detsamma och pensionen sammanräknade icke öfverstiga 200 kronor,

dels ock till bestridande af kostnaden härför det å ordinarie stat under tionde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag »till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap», nu 166,500 kronor, höjes med 23,100 kronor till 189,600 kronor.

Då vi räknat med en ökning af 25 kronor årligen i utgående gratial eller pension, vilja vi dock äfven här framhålla som vår mening, att denna ökning är den lägsta, som bör ifrågakomma.

Stockholm den 12 juni 1908.

C. A. Sjöcrona.

Conrad Vahlquist.